

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra právních dějin

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Advokacie ve vybraných soudních okresech Středočeského kraje

v letech 1918 až 1938

Autor práce: Jiří Jokl

Vedoucí práce: JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph. D.

PLZEŇ 2020

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, označil jsem všechny prameny s touto prací souvisejícími, z nichž jsem pro tuto práci čerpal způsobem při vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 14.04.2020

Jiří Jokl

Tato práce by nemohla nikdy vzniknout nebýt vstřícného přístupu mého konzultanta JUDr. et PhDr. Stanislava Balíka, Ph. D., který mi pomohl nejen s výběrem tématu, ale také mi poskytl potřebnou škálu materiálu, který je v této práci použit. Tímto bych mu tedy chtěl z celého srdce poděkovat.

Velké díky patří také paní Kamile Kratochvílové, jež má na starosti matriční archiv České advokátní komory, která mi poskytla potřebné materiály i přes toto složité období.

Děkuji také dalším lidem, kteří mi pomohli se zpracováním této práce. Zejména za jejich ochotu a přístup k mé osobě.

Zároveň bych chtěl poděkovat mé rodině, která se mě během studií snažila podporovat a také Právnické fakultě ZČU, že mi umožnila tu možnost studovat tento nádherný obor.

Obsah

1	ÚVOD	6
1.1	VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH A SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ	7
1.2	SOUČASNÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY ADVOKACIE	9
2	ADVOKACIE OD NEJSTARŠÍCH OBDOBÍ DO ROKU 1848	12
2.1.1	<i>Jan Nepomuk Kaňka.....</i>	15
3	ADVOKACIE PO VYDÁNÍ ADVOKÁTNÍHO ŘÁDU Z ROKU 1868.....	18
3.1	NADACE A SPOJKY	23
3.1.1	<i>Nadace Dr. Jana Kaňky pro ctihodné chudé advokáty, kteří vykonávali povolání své v království Českém, jakožto i pro chudé vdovy a chudě sirotky takových advokátů.....</i>	24
3.1.2	<i>Časopisy advokátní.....</i>	25
3.1.3	<i>Právnícké spolky .....</i>	25
4	ADVOKACIE V LETECH 1918 AŽ 1939	26
4.1	ADVOKACIE DO 14. BŘEZNA 1939.....	30
4.2	ADVOKÁTNÍ KOMORY A JEJICH VÝVOJ	32
4.2.1	<i>Pražská advokátní komora .....</i>	33
4.2.2	<i>Moravská advokátní komora .....</i>	35
4.2.3	<i>Slezská advokátní komora.....</i>	36
4.2.4	<i>Advokátní komora na Slovensku a Podkarpatské Rusi .....</i>	36
4.2.5	<i>Stálé delegace advokátních komor .....</i>	37
4.2.6	<i>Ženy v advokacii .....</i>	38
4.3	VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI ADVOKÁTNÍHO STAVU PODÍLEJÍCÍ SE NA VZNIKU PRVNÍ REPUBLIKY	39
4.3.1	<i>Alois Rašín .....</i>	39
4.3.2	<i>Alois Stompfe .....</i>	41
4.3.3	<i>Ivan Déder.....</i>	42
4.3.4	<i>Václav Bouček .....</i>	42
4.3.5	<i>Hynek Bulín.....</i>	43
4.4	SOUDNÍ SOUSTAVA V LETECH 1918 AŽ 1938	44
4.4.1	<i>Civilní soudy v letech 1918 až 1938.....</i>	45
4.4.2	<i>Mimořádné soudy v letech 1918 až 1938.....</i>	45
4.4.3	<i>Trestní soudnictví v letech 1918 až 1938.....</i>	46
4.4.4	<i>Státní soud, soudy stanné a soudy mládeže v letech 1918 až 1938.....</i>	48
4.4.5	<i>Vojenské soudy.....</i>	48
4.4.6	<i>Obsazení a složení soudů .....</i>	49
4.4.7	<i>Příslušnost soudů .....</i>	50
4.5	OKRESNÍ SOUD BENEŠOV V LETECH 1918 AŽ 1938	53
4.5.1	<i>Historie města Benešov .....</i>	53
4.6	VÝZNAMNÉ ADVOKÁTNÍ OSOBNOSTI PŮSOBÍCÍ V OKRESE BENEŠOV V LETECH 1918 AŽ 1938	54
4.6.1	<i>František Veselý .....</i>	54
4.6.2	<i>Ivan Klouda .....</i>	59
4.6.3	<i>Julius Taussig .....</i>	60
4.6.4	<i>Ludmila Kloudová (Veselá).....</i>	60
4.7	OKRESNÍ SOUD V BEROUNĚ	61
4.7.1	<i>Historie města Beroun .....</i>	61
4.8	VÝZNAMNÍ ADVOKÁTI PŮSOBÍCÍ V OKOLÍ MĚSTA BEROUN V LETECH 1918 AŽ 1938.....	62
4.8.1	<i>Jaroslav Maria.....</i>	62

4.8.2	<i>Antonín Štálich</i>	63
5	ZÁVĚR	64
6	SUMMARY	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.

Úvod

Většina studentů právnické fakulty má svoje studium spojené s následným výkonem koncipientké praxe a výkonem advokacie, jakožto z jednoho nejstarších svobodných povolání. Proto stojí za zmínku vývoj tohoto povolání, objasnění skutečností, které vedly k vývoji advokacie, jak ji známe v dnešní době. Advokacie je bohatá na historii, jejíž počátky nacházíme ve Starověkém Římu, které daly výkonu svobodnému povolání jistý směr, kterým se advokacie držela. Jak již bylo výše zmíněno, tak svobodné právnické povolání se začalo postupně formovat již ve Starověkém Římu, kde tomuto povolání vybudovali jisté tradice, které v dnešní době označujeme jako římskoprávní, jež se rozšířily téměř po celém území Evropy. Právě dnešní právní řád České republiky stojí na římsko-právní tradici, spolu s dalšími státy v Evropě a ve světě.

V dnešní době má každý právo na ochranu svého práva u nestranného a nezávislého soudu a každý má právo na právní pomoc si jeho právo obhájit. Právní pomoc je však spojena s výkonem advokacie. Proto je třeba nahlédnout do historie tohoto svobodného povolání, aby bylo objasněno jeho dnešní podoba. Zřejmě nejzásadnější zlom v historii advokacie přišel vydáním advokátního řádu v roce 1868, zákon č. 96/1868 ř. z.

Historie na našem území je poměrně bohatá na události spojené s advokací, stejně je poměrně rozsáhlý počet osob, které se podílely na vzniku našeho státu, které působily v okruhu advokacie. Za zmínku tak stojí jména jako Alois Rašín, jeho jmenovec Alois Stompfe, Ivan Déder, Václav Bouček nebo Hynek Bulín. Byli to významní advokáti, jimž vděčíme za podobu dnešní advokacie.

S výkonem advokacie je spjata zastupování před soudem, proto je nutné nastínit soudnictví ve vybrané době. Orientace v justičních orgánech, které zde působily v letech 1918 až 1938 je velice důležitá.

Historie advokacie můj zájem vzbudila již od počátku studia na právnické fakultě, jelikož ihned v první ročníku student absolvoval předmět *Obecné dějiny státu a práva*, který však do advokacie nahlížel pouze okrajově. Můj zájem ještě více vzbudil JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph. D., který přednášel dějiny práva s velkým entusiasmem, jež ve mně dokázal také vzbudit.

Po absolvování výše uvedeného předmětu jsem si chtěl rozšířit své znalosti z oblasti historie práva, a jelikož fakulta nabízí tu možnost zvolit předměty, jež se právě touto tematikou zabírají, nebylo to pro mou dlouhé rozhodování. Proto také při výběru diplomové práce nebylo pochyb, na jakou katedru se se zadáním tématu obrátit.

Vzhledem k tomu, že většinu dětství jsem prožil ve městě Beroun, a můj otec se narodil v Benešově, tak bylo pro mě jednodušší si vybrat soudní okresy, o kterých tato práce pojednává. Člověk se tak dozví zajímavé informace o svých rodných městech. Musím říct, že mě zejména zaujaly advokátní osobnosti, jež působily ve městě Benešov, protože toto město je spojeno s velkými advokáty tehdejší doby. Za zmínku tak stojí doktor František Veselý, který byl jednou z největších advokátních osobností Československé republiky. Vyhledávání pramenů ohledně jeho osoby bylo skutku inspirativní, jak se dokáže chudý chlapec, který vyrůstal u svých prarodičů, dostat až na pozici právního zástupce prezidentské rodiny. Stejně tak je zajímavé pozorovat odkaz, jež zanechal svým potomkům, kteří se rozhodli pokračovat v jeho práci.

Ve své diplomové práci rozebírám pojem advokacie po jejího počátku. S historií advokacie jsou spojeny významné milníky, které jsou v této práci vyzdvihnuty. Zejména je však tato diplomová práce zaměřena na období od vzniku Československé republiky do roku 1938, kdy došlo k velkému útlumu tohoto povolání nejen v důsledku druhé světové války, ale poté událostí, které se udály po roce 1948.

Podrobně je v této práci tak rozebrán advokátní řád z roku 1868, jelikož advokacie po vzniku nového státu v roce 1918 navázala na toto úspěšné dílo. Z historie víme, že právní řád z dob, kdy naše země patřila pod monarchii, byl přijat recepční normou č. 11/1918, která tak zajistila kontinuitu právního řádu.

Vymezení základních a souvisejících pojmů

Mezi nejstarší svobodné stavovské povolání je řazena právě advokacie, která se rozšířila zejména na starém kontinentu. Slovo advokacie pochází z latinského slova advocatus, jehož

význam byl přivolaný, přizvaný. Ve starém Římě byl advokát (advocatus) „*pater familias, který měl přispěchat na pomoc svému příteli či klientovi v případě soudního sporu nebo jiného soudního řízení (zejména trestního)*.“¹ Je tedy zřejmé, že advokát již ve starém Římě poskytoval právní rady.

Z výše uvedeného je zřejmé, že advokát tak poskytoval občanů, tedy stále poskytuje, právní pomoc a hájí jejich práva.

Evžen Tabarin charakterizuje advokacii na základě dvou znaků, jimiž jsou znaky materiální a formální. „*Formálním znakem advokacie přitom rozumí souhrn podmínek pro výkon advokacie v právním řádu. Materiálně je pak podle Tarabrina advokacie charakterizována svou specifickou činností (poskytováním právní pomoci)*.“² Většina autorů se také shoduje na tom, že advokacii lze pojmut v širším a užším slova smyslu. Advokacie jako právní instituce ze širšího slova smyslu, lze identifikovat jako činnost spočívající „*v udělování právních rad, právních naučení a obhajování zájmů jiných osob před soudem, případně jinými orgány*“³ Udělování právních rad však ještě není samo o sobě výkon advokacie, jelikož právní rady mohou být poskytovány také jinou osobou od advokáta odlišenou. Proto je třeba na advokacii nahlédnout z užšího slova smyslu, kdy advokacie představuje „*povolání, jehož obsahem je poskytování právních služeb jiným osobám*“⁴ K takovému výkonu už je zapotřebí zvláštní odborné způsobilosti, z tohoto úhlu pohled už tedy mluvíme o formální advokacii.

Hlavními znaky výkonu advokacie, a tedy hlavní znaky, kterými by se měl advokát prezentovat jsou nepochybně určitá dosažená úroveň vzdělání, nezávislost, náročná duševní činnost, osobní odpovědnost, ale třeba také získat si vztah důvěry mezi poskytovatelem a příjemcem činnosti.⁵ Jedná se zejména o právní rady a právní obhajobu, a to jak před soudy, tak před jinými orgány, případně před osobami od nich odlišnými. Zastupování se děje na základě plné moci, příkazní smlouvy nebo ze zákona.

Advokacii tak dle shora uvedeného lze rozvrhnout do jednoduchého schématu:

---

¹ BĚLOVSKÝ, P. *Advokacie a jurisprudenc ve starověkém Římě*, 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 48.

² MACKOVÁ, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 26.

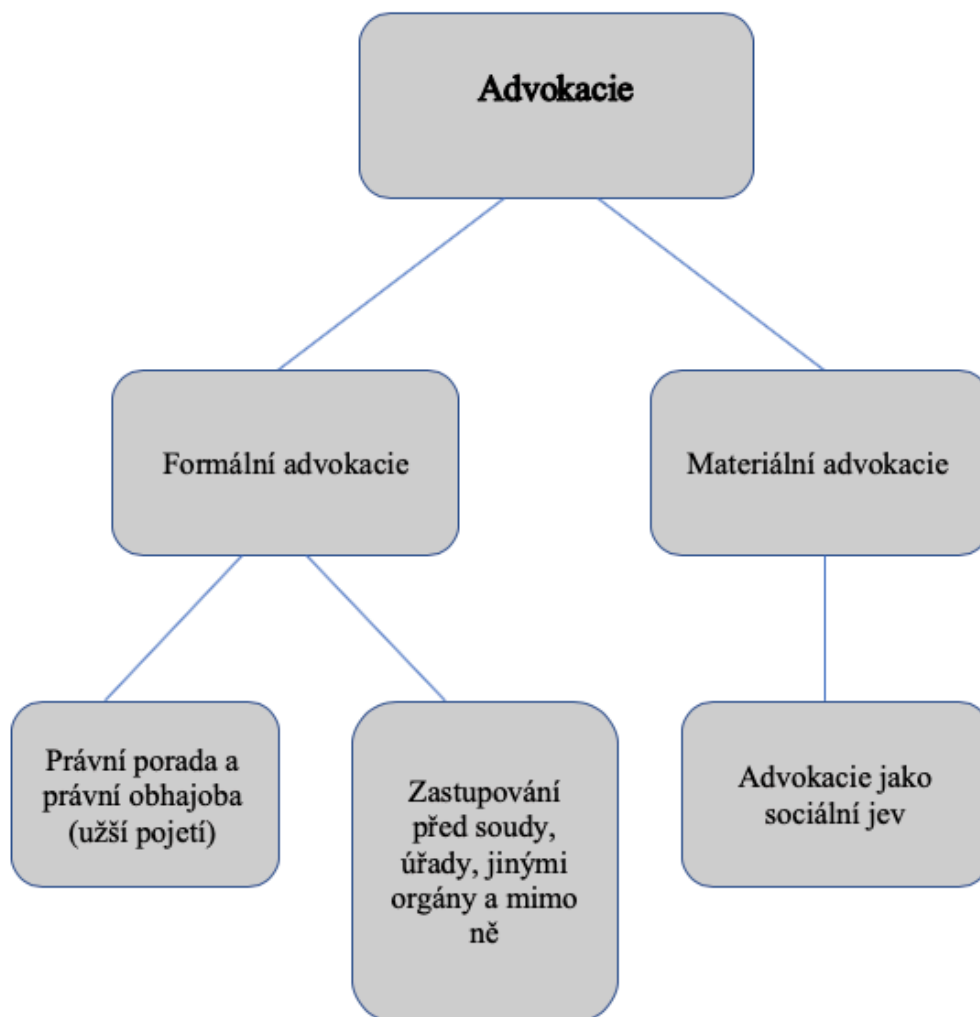
³ SCHELLE K.; SCHELLEOVÁ, I. *Právní služba: advokacie, notářství, patentovní zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři*, 3. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 9.

⁴ Tamtéž

⁵ MANDÁK, V. *K organizaci advokacie z pohledu tzv. svobodných povolání*. *Bulletin advokacie*, 1994, č. 10.

Schéma: Advokacie a jeho členění

Zdroj: vlastní tvorba

Současné právní předpisy advokacie

Současná úprava advokacie jako stavovského povolání je předně upravena v zákoně č. 85/1996 Sb. o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje poskytování právních služeb, čímž je myšleno „zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu. Poskytováním právních služeb se

rozumí rovněž činnost opatrovníka pro řízení ustanoveného podle zvláštního právního předpisu, je-li vykonávána advokátem“⁶

Tento zákon byl ke dni zpracování této práce již dvacet sedmkrát novelizován, přičemž poslední novela zákona nabyde účinnosti až 01.01.2022. Zákon vychází ze zaručených práv na soudní a jinou právní ochranu daný ústavním zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., neboli Listinou základních práv a svobod, z hlavy páté. Právě Listina základních práv a svobod je jedním z dalších důležitých dokumentů týkající se advokacie, jelikož je zde stanoveno, že „každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení“, nebo je zde také ustanoveno právo obviněného, který „má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Jestliže si obhájce nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem. Zákon stanoví, v kterých případech má obviněný právo na bezplatnou pomoc obhájce.“⁷ V Úmluvě o ochraně lidských práv je v čl. 6 stanoveno právo na spravedlivý proces a obviněnému má být poskytnut dostatek času pro přípravu své obhajoby, a to obhajobou svépomoci nebo pomocí právního zástupce.

Zákonů, upravujících právní zastoupení jak v obligatorní formě nebo fakultativní, je v českém právním řádu celá řada, od civilního práva, kde je toto upraveno například v zákoně č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, nebo v zákoně č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, nebo také v trestním řízení. Trestní řád hovoří v § 2 takto: „Ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.“⁸

Advokátům za výkon jejich povolání pochopitelně náleží odměna, jelikož přeci jenom advokacie je poskytování právních služeb za úplatu. Odměna advokátů je tak upravena speciálním právním předpisem, Vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). Právně právními předpisy nižší právní síly je výkon advokacie upraven poměrně rozsáhle, mezi které patří například:

---

⁶ Zákon č. 85/1996 Sb. zákon o advokacii

⁷ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

- Vyhláška č. 176/2010 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o identifikačních průkazech advokátů, usazených evropských advokátů a advokátních koncipientů.
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 197/1996 Sb., kterou se vydává zkušební řád pro advokátní zkoušky a uznávací zkoušky (advokátní zkušební řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád (advokátní kárný řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Sdělení Ministerstva spravedlnosti č. 121/2007 Sb., kterým se oznamují profesní označení podle § 2 odst. 1 písm. b) zákona o advokacii.
- Vyhláška č. 275/2006 Sb., kterou se stanoví způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta českou advokátní komorou k poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Advokacie od nejstarších období do roku 1848

Advokacie na našem území, stejně jako v dalších evropských zemích, jež ctily hodnotu římsko-právní tradice, se vyvíjela zpočátku ve smyslu *materiálním*, tedy nebyly stanoveny zvláštní podmínky pro její výkon, kdy advokacii prováděla kterákoli osoba, která neočekávala za udělení právní rady nebo obhajoby jakoukoli odměnu, a dále to byly osoby, jež byly příslušníky zvláštní skupiny lidí, jež advokacie vykonávaly za úplatu.

Z této doby se však nedochovalo mnoho pramenů, jež by dokázaly osvětit vývoj advokacie na našem území. Od 2. poloviny 13. století již máme možnost se seznámit s prameny, které nám uvádějí, že na území Evropy zde existovaly jakýsi předchůdci advokátů, kteří hájili práva třetí osob. Jedni byli nazýváni řečníci, jejich hlavní náplní bylo udílení právních rad a zejména působení v pozici mluvčího strany u soudu. Druhým se skupiny dřívějších advokátů se nazýval poručník, který již byl plnohodnotným zástupcem strany, avšak tato osoba mohla hájit práva ve vybraných záležitostech.

Právní úprava advokacie v laickém prostředí byla v tehdejší době nijaká, založena na římsko-právní tradici ve spojení se zvykovým právem tehdejší doby, kdy bylo třeba rozlišovat mezi poskytováním právních služeb ve šlechtickém prostředí a v prostředí městském. První zmínky o zastupování osoby před soudem se objevily ve franské říši, kde byly privilegované osoby zastupovány před královským soudem. Církevní hodnostáři a jejich lidé byly před soudem zastupováni jejich fojty.⁹ Stejně tak byla nutnost být zastoupen před soudem ve věcech žen a dětí, jež byly zastupovány poručníky. Dochované soudní procesy na našem území ještě nepočítaly se zástupcem znalého práva stran sporu, jako je tomu například ve Rukopisu zelenohorském v části Libušině soudu, kde Kněžna Libuše rozhodne soudní mezi bratry dohadující se o dědictví po jejich otci.

První známky laické advokacie na našem území můžeme datovat k roku 1187 během říšského sněmu v Řezně, kdy proti sobě stáli biskup Jindřich Břetislav a kníže Bedřich, kdy biskup byl tenkrát zastoupen lužickým markrabím Dedem a byl to právě biskup Břetislav, který svou

---

⁹ BALÍK, S. a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: ČAK ve spolupráci s Národní galerií, 2009

obhajobu soudu prezentoval skrze svého zástupce "per procuratorem suum" - tedy skrze svého zástupce, kdy právě jeho zásluhou byla biskupovi ze strany knížete zaručena náprava.

Pro toto období je charakteristický tzv. právní partikularismus, jež se projevuje neexistencí jednotného právního řádu, přičemž je zřejmé, že kanonické právo bylo právo nadřazené právu zemskému. První úprava povolání advokáta na našem území můžeme datovat k vydání Horního zákoníku Václava II. *Ius regale montanorum*, vydaným v letech 1300 – 1305, jež byl sestaven ze čtyř knih z nichž *prvá pojednávala o osobách, druhá a třetí o horách a čtvrtá o soudním řádu*.¹⁰

Advokacie se vyvíjela postupně s právem procesním, které se do své podoby vyprofilovalo z procesu na šlechtických soudech. Pozvolna se řečníci stávají zástupcem pohnaného (obžalovaného), kteří vystupovali po boku svého klienta, přičemž řečník svými slovy obhajoval práva pohnaného, kterému však náleželo právo řečníka opravit, aby mohl přesně reflektovat jeho slova. Řečníci byli zpočátku ustanoveni z řad přísedících zemského soudu, nikoli však z řad jeho úředníků.

Ve 13. století se již na řečníci objevují u obou stran sporu, kdy hlavní úlohou bylo řečníka bylo přednesení, resp. přečtení obžaloby. Od 14. století se také začíná objevovat termín nájemného pro řečníky, avšak stále bez právní úpravy tohoto institutu, avšak jednou z podmínek, kdy role řečníka mohla být provozována, byla příslušnost řečníka k šlechtickému stavu.

Od druhé poloviny 15. století se začíná prosazovat role královského prokurátora, jež měl zajišťovat zejména majetkové zájmy panovníka a státní pokladnu, přičemž postupem času spolu s vývojem právního řádu se jeho pracovní náplň rozrůstala. Nicméně zde právní úprava výkonu stavovského povolání byla stále zachována ve smyslu materiálním, avšak první znaky formalizace advokacie se na našem území začínají objevovat v období před bitvou na Bílé Hoře, konkrétně první úprava advokacie ve formální smyslu na našem území bylo usnesení generálního směny z roku 1615, který ve své obsahu o advokacii uvádí „*vytvořiti z řečnictví jako pouhého zjevu právní instituci*“¹¹, jež mělo zásadní význam pro výkon advokacie na našem

---

¹⁰ MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přepracované vyd. Praha: Leges, 2010, s. 111.

¹¹ BALÍK, S. *Advokacie včera a dnes*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2000, s. 26.

území, jelikož ustanovovalo pravidla odměňování řečníků, přijímání uchazečů o právnické povolání, stejně tak tresty za její neoprávněný výkon.

Postupem doby tak na našem území nastává pozvolný přechod od materiální advokacie do té formální roviny. Avšak vydáním Obnoveným zřízením zemským došlo k navrácení úpravy výkonu advokacie před vydáním Usnesení generálního sněmu z roku 1615, jelikož Obnovené zřízení znovu zavedlo písemný proces a prakticky zrušilo funkci řečníka. Na místo řečníka vystupoval před soudem prokurátor spolu s advokátem, kterému přísluší role sepisování spisů pro prokurátora.

Dalších úprav se výkon advokacie dočkal až po vydání Deklarátor a Novel, jež zavedla advokátem může být osoba s vysokoškolským vzděláním a jmenovaná panovníkem. Také byl později v 17. století zaveden princip numerus clausus, který platil jak pro prokurátory, tak pro advokáty. Právo jmenovat advokát si vyhradil panovník, přičemž aby se příslušná osoba mohla stát advokátem, bylo zapotřebí složení odborné zkoušky před speciální komisí.¹²

Výrazného posunu se advokacie dočkala po vydání tereziánských a josefínských reforem, které jednak zavedly neslučitelnost advokacie s jiným úřadem, advokát byl povinen pro výkon povolání získat doktorský titul a neposlední řadě mohl být advokát suspendován. Josefínský soudní řád z roku 1781 pak zrušil princip numerus clausus a zavedl povinnou praxi pro advokáty, kteří chtěli složit zkoušku před apelačním soudem.¹³ Od roku 1781 do roku 1848 bylo znovu projednáváno zavedení principu numerus clausus a roku 1821 byl skutečně zaveden. Advokáti byla řazeni do bohatší skupiny obyvatelstva, mezi něž se řadil také Jan Nepomuk Kaňka, který vlastnil dům na Národní třídě, ve které dnes sídlí Česká advokátní komora.

Advokacie se tak do roku 1848 stala zcela formální, kdy právě v tomto období byly zavedeny některé principy, jež jsou užívány i v dnešní advokacii.

---

¹² MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přepracované vyd. Praha: Leges, 2010, s. 187.

¹³ BALÍK, S. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, s. 21-23.

Jan Nepomuk Kaňka

Zřejmě nejvýraznější osobnost advokacie v období do vydání advokátního řádu z roku 1868 byl český právník a hudební skladatel Jan Nepomuk Kaňka, který se narodil 10. února 1772 v Praze. Ačkoli by se předpokládalo, že půjde ve stopách svého otce, který byl v tehdejší době významným soudcem, tak Kaňka ml. započal svá studia na filozofické fakultě. Po třech letech však přešel na fakultu právnickou, kde promoval 27. prosince 1794.¹⁴

V roce 1796 se stal advokátem a v roce 1798 přidal k této profesi ještě místo na fiskální úřadu. Kromě právnické profese však nezapomínal na svou druhou oblíbenou činnost a to hudbu. Již v roce 1795 složil píseň pro svého hudebního mecenáše Jana V. Šporka.¹⁵ Je také známý pro své přátelství s velkým hudebním skladatelem Ludwigem van Beethovenem, který byl také jeho klientem. V roce 1812 byl požádán Beethovenem se svou pohledávkou za dědice knížetem Kinského. Ten slíbil Beethovenovi před svou smrtí vyplácet mu roční penzi, nicméně po smrti knížete Kinského nebyl ustanoven poručník jeho pozůstalosti, tím pádem nemohla být Beethovenovi vyplácena jeho penze, kněžna po hraběti však z vlastní vůle chtěla tento spor řešit před poručenským soudem, ale skladatel přesto podal žalobu k zemskému soudu. Později však Beethoven vzal radu svého právního zástupce a žalobu stáhl.

V roce 1814 se Kaňka stal děkanem fakulty právnické, přesto se však vyhýbal přednášení na fakultě. Zřejmě jeho jmenování děkanem bylo zlomovým okamžikem pro vydávání *Rothovy soukromé sbírky právních předpisů v království Českém*, a v roce 1819 publikoval chronologický slovník k této sbírce. Je také autorem rozsáhlé příručky o těžkých policejních přestupcích.

Na bohatou klientelu si rozhodně nemohl stěžovat, zřejmě také v návaznosti na jeho rodinné kontakty od jeho předků. Začal také postupně realizovat svou zálibu k venkovu, což dokazovalo to, že stal pachtýřem statků Doupov, Toužetín a Jetřichovice. V roce 1829 povýšil na pozici rektora Karlo-Ferdinandovi univerzity. Ve stejném roce se také konaly oslavy sta let kanonizace světce Jana Nepomuckého, oslavy se konaly téměř celý za účasti jeho univerzity. Jan Nepomuk

---

¹⁴ BALÍK, S. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, s. 84.

¹⁵ Tamtéž

Kaňka zakončil oslavy svou řečí *Mutuum Religionis et Justitiae in civitate foedus* na počest arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského.

V roce 1829 proměnil svůj pacht na statku Jetřichovice ve svůj vlastní statek, jelikož statek odkoupil od Ferdinanda knížete z Lobkovic. Téhož roku se stal členem Vlastenecko-hospodářské společnosti v království Českém, Společnosti pro povzbuzení řemeslnického a obchodního ducha v Čechách, a nakonec České společnosti zahradních staveb.¹⁶ Na své statku v Jetřichovicích otevřel Kaňka v roce 1839 novou školu. S přibývajícím věkem postupně trávil svůj život mezi Jetřichovicemi a Prahou, kde byl členem Spolku pro církevní hudbu. Právě záliba k hudbě ho přinutila k založení v hudební Jednotě cecilské v roce 1840.

Ve čtyřicátých letech 19. století se seznámil s Josefem Koch, který byl přijat do jeho kanceláře. Josef Koch se stal u Jana Kaňky natolik oblíbený, že ho dokonce přijal za svého syna. Po uplynutí padesáti let od získání doktorátu obdržel Jan Nepomuk Kaňka jubilární doktorský diplom. Dále u příležitosti pětisetletého výročí založení pražské univerzity stál za realizací pomníku Karla IV, zakladatele univerzity, i přes nepříznivé události spojené s revolučním rokem 1849. O deset let později si realizaci pomníku zopakoval při úmrtí jeho přítele, kněze a spisovatele Václava Pešiny.

Svou dobročinností se nerealizoval pouze v Praze, ale také v Jetřichovicích, kde ve třicátých letech 19. století zakládá Spolek chudých, skrze který každoročně obdarovával chudé obyvatele okolí. Hned v roce 1831 tak mohl pomoci místnímu obyvatelstvu v těžkém období po rozšíření cholery, kdy dával nemocným zdarma léky. Dále zde budoval školu. Jeho dobročinná činnost však nezůstala bez povšimnutí, jelikož byl oceněn pražskou arcibiskupskou koncistoří a také dvojitým vyznamenáním, řádem Františka Josefa I. a komandatérským řádem.

Jan Nepomuk Kaňka byl velmi aktivní a svou aktivitu rozděloval mezi pražskou advokátní kancelář a svůj život v Jetřichovicích, kde nechal v roce 1856 vystavět novou budovu školy, a kde byl často navštěvován svým věrným přítelem Václavem Pešinou, se který sdílel mnoho zájmů. Proto byl také byl velice zdrcen, když v krátkém čase opustili dva jeho nejbližší, a to Václav Pešina v roce 1859 a v roce 1863 jeho syn Josef Koch – Kaňka, který post mortem

---

¹⁶ BALÍK, S. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, s. 88.

věnoval Muzeu království Českého v Praze velkou sbírku svých dřevotisků, rytin, výkresů a vzácných knih.¹⁷

Jan Nepomuk Kaňka byl za svého zásluhy dne 4. srpna 1860 povýšen do rytířského stavu, ve stejném roce také založil Spolek k zásobování nemajetných a přestárých pražských advokátů. I přes svůj vysoký věk jeho zájem o advokacii neutichal a na sklonku své smrti byl přijat do Jednoty právnické. Zemřel 15. dubna 1865 v Praze ve svém domě na Národní třídě.

---

¹⁷ BALÍK, S. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, s. 89.

Advokacie po vydání advokátního řádu z roku 1868

Advokáti byly po roce 1848 hojně angažováni v politice, kdy tato skutečnost je doloženo také tím, že skladba českých poslanců jak českého, tak také moravského sněmu byly z větší části tvořena osobami s právnickým vzděláním. Od roku 1848 je také znatelný nárůst zájemců o studium práv, kdy v tomto období byla také zavedena výuka v českého jazyka. Přibývajícím zájem o studium práv byl dán také tím, že po vystudování práv měla skupiny absolventů rozmnnoženou paletu pracovních příležitostí. Nové možnosti uplatnění posluchačů právnické fakulty byly nejen v advokacii, notariátu, soudcovské službě, ale rovněž v okresní správě.¹⁸

Kompetencemi advokáta tak bylo zastupování ve věcech soukromých i veřejných, ve věcech soudních i mimosoudních, a to před soudy a úřady. Advokát nesměl zastávat státní úřad, notářství a takové zaměstnání, které by bylo v rozporu s vážností jeho stavu, s výjimkou učitelství.¹⁹

V roce 1849 byl vydán advokátní řád č. 364/1849 ř. z., jímž byl znovu zaveden princip numerus clausus, ačkoli ustanovení tohoto principu je doprovázeno jistými pochybnostmi mezi historiky, ale S. Balík ve své literatuře vyjádřil následovně, že „*Zklamáním pak v roce 1849 bylo jistě i potvrzení principu numerus clausus, dovršené nařízením proti pokoutníkům v roce 1857*“²⁰ Ministr spravedlnosti dle výše uvedeného císařského nařízení byl nadán pravomocí zvýšením či snížením počtu advokátní míst dle svého vlastního uvážení, po vyslyšení dobrozdání apelačního soudu a také advokátní komory. Ačkoli ministr spravedlnosti mohl počet advokátů přizpůsobovat, stále zde byl jejich počet fakticky omezen, kdy tento stav byl zrušen až po vydání advokátního řádu č. 96/1868 ř. z.

Nutno také konstatovat, že advokátní řád z roku 1849 byl vydán jako prozatímní, což je doloženo také jeho zpracováním, jelikož čítal pouze 21 paragrafů. Ačkoli vydán jako právní předpis dočasný, svoji platnost si udržel dlouhých devatenáct let, přičemž byl pochopitelně několikrát novelizován. I tak ale poměrně jednoduše upravil výkon advokacie v jednotném dokumentu, který mimo jiné zřizoval na našem území stavovské komory.

---

¹⁸ KINDL, V. Právníci a jejich profese v Čechách a na Moravě v letech 1848-1918. In MALÝ, K. a kol. *Dějiny právního stavu a právních profesí*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1999, s. 115.

¹⁹ Tamtéž s. 121-123.

²⁰ BALÍK, S. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: ČAK ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 95.

Přijetí nového advokátního řádu bylo takřka nutností, jelikož zde nastaly změny zejména státoprávní. Došlo k novému uspořádání státní správy, čímž byly změněny také soudní a politické okresy. Rakouské císařství bylo v roce 1867 změněno na Rakousko – Uhersko. Jako další důvodem pro změnu advokátního řádu byla také potřeba odstranit princip numerus clausus počtu advokátů, kteří působili v obvodu určitého soudu. Princip numerus clausus měl neblahý vliv na vztahy mezi advokáty a také na vztahy mezi čekateli. Nejistota čekajících vyvolávala pnutí a nervozitu.²¹ Možná posledním důvodem pro přijetí nové úpravy advokátního práva bylo, že o pravomoc jmenování přešlo z Nejvyššího soudu na ministra spravedlnosti, který neměl zrovna zájem, aby se počet advokátů rozšiřoval, což ve svém díle rozebral J. Kober: „*Rakousko-uherské vládě nevyhovovalo vystoupení advokátů, kteří v politických procesech i před porotami neváhali kritizovat metody nerespektující práva občanů vybojovaná revolucí roku 1848. Otálela proto se jmenováním nových advokátů a přecházela dlouholeté koncipty, kteří jí politicky nevyhovovali. Po pádu bachovského absolutismu roku 1859 se politické poměry mírně uvolnily.*“²²

Počet občanů, kteří zdůrazňovali nevoli proti nízkému počtu advokátů byla celá řada, a to nejen z řad advokátů, ale také i politiků, jelikož advokátů ve zmiňovaném období byl nedostatek, čímž se většině občanů nemohl dostat právní pomoci advokáta. Přeci jenom v roce 1868 bylo v Čechách a na Moravě pouze 308 advokátů (216 advokátů v Čechách, z nichž 66 působil v Praze, a 92 advokátů na Moravě, z nichž 25 mělo advokátní praxi v Brně).²³

Jsou však také právní předpisy, přijaté před účinností nového advokátního řádu, které zůstaly nadále v platnosti. Jedná se například o vyhlášku č. 264/1854 ř. z. o advokátních zkouškách. Zkouška byla dvoudílná, ústní a písemná, kdy zkouška písemná byla zadána a zpracována v jeden den. Pokud byl kandidát neúspěšný, tak měl možnost získání nového termínu, přičemž musel opakovat jak část písemnou, tak také ústní. Tato vyhláška zůstala na našem území platnou až do roku 1948, kdy byla zrušena zákonem č. 323/1948 Sb. o odborná justiční zkouška a doplňují předpisy o přípravné službě soudcovské. Celkový průběh zkoušky pak byl

---

²¹ BALÍK, S. a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a Slezsku*. Praha: ČAK ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 95-103.

²² KOBER, J. *Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994*, Praha: ČAK, 1994, s. 15.

²³ BALÍK, S. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, s. 31.

podrobněji rozpracován nařízením č. 328/1850 ř. z., které se týkalo také zkoušek soudcovských a notářských.

V roce 1861 bylo vydáno první vydání časopisu Právník a o tři roky později potom byla založena Jednota právnická v Praze, jejichž členové byly převážně advokáti a kandidáti. V šedesátých letech započaly diskuze o reformě advokátního práva, jež vyvrcholily přijetím Advokátního řádu v roce 1868, který přinesl několik přelomových změn. Zejména tak byl konečně zrušen princip numerus clausus, byla ustanoveny nezávislé orgány advokátní samosprávy, jejichž orgány byly valná hromada, výbor, prezident se svým náměstkem a také disciplinární rada. Advokátní řád nabyl účinnosti dne 1. ledna 1869. Advokáti a kandidáti tak získali liberálnější přístup k samostatnému povolání. Advokátům tak byla státem zaručena jejich nezávislost, stejně jako jim bylo uděleno privilegium domovského práva v obci. Kandidátům advokacie byla prodloužena praxe na sedm let, přičemž šest let museli odsloužit u advokáta. Advokáti, jímž zamítnuta jejich žádost zápisu do listiny advokátů, také měli právo se proti tomuto zamítavému rozhodnutí odvolat k Nejvyššímu soudu.

Advokátní řád z roku 1868 však sebou nesl také negativní prvky, jako například možnost vstupu do advokacie některým soudcům, kteří se tak mohli vyhnout povinné praxi nebo povinnosti získání titulu doktora. Soudci se tak staly terčem kritiky advokátů. Advokátní řád dále nekonstatoval, zda advokacie byla živnost nebo nějaká forma úřadu. Ačkoli byl nový právní předpis jistým garantem nezávislosti advokacie, tak to jisté míry tomu tak nebylo, jelikož ministr spravedlnosti do této nezávislosti svým zasahoval v podobě schvalováním jednacího řádu a také právem nejvyššího dohledu nad advokací.²⁴

Vzhledem k tomu, že advokátní řád upravoval také práva a povinnosti advokátů bylo zde stanoveno, že „*Advokát jest povinen, zastoupení, které na sebe vezme, dle zákona vésti a právo své strany proti každému pilně, věrně a svědomitě hájiti. On má právo, vše, co dle zákona k zastoupení své strany má za příhodné, bez okolků přednésti a všech prostředků jejich k odporu a obhájení užiti, pokud to není jeho plnomocenství, svědomí a zákonům na odpor. Advokát jest povinen, zachovati tajnost o věcech jemu svěřených.*“²⁵ Advokátům byla také stanovena povinnost zastupovat chudé na příkaz výboru komory. Stejně byl advokát podroben povinnosti

---

²⁴ KINDL, V. Právníci a jejich profese v Čechách a na Moravě v letech 1848-1918. In MALÝ, K. a kol. *Dějiny právnického stavu a právnických profesí*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, s. 114-123.

²⁵ Zákon č. 96, ř. z., ze dne 6. července 1868, jímž se uvádí řád advokátský.

archivovat spisy po dobu pěti let. Pochopitelně byl advokát povinen zachovávat důstojnost, čest a vážnost advokátního stavu. Advokátům náležela odměna za výkon jejich povolání, stejně tak měli možnost klientovi vypovědět zastoupení nebo také zastoupení odmítnout, ačkoli proto museli uvést pádný důvod odmítnutí.

Advokátní řád z roku 1868 však také upravoval porušení předpisů advokacie, čímž následovala sankce za toto neoprávněné jednání. Sankce byly upraveny v Disciplinárním statutu č. 40/1872 ř. z. Disciplinární řízení bylo dvouinstanční. V první stupni rozhodovala disciplinární rada, v tom druhém potom nejvyšší soud. Mezi disciplinárními tresty tak byly zařazeny tresty jako písemná důtka, pokuta, pozastavením výkonu, případně vyškrcnutí ze seznamu. Advokát zároveň během svého výkonu svobodného povolání nesměl působit na státem placeném úřadu s výjimkou učitelství, stejně tak advokát nesměl působit na pozici notáře. Ministr spravedlnosti sice nemohl ukládat disciplinární tresty advokátům, ale stále mu náleželo právo dohledu nad výkonem advokacie.

Advokátní řád tak zvýšil prestiž svobodnému povolání. Jednalo se o bravurní provedení právní úpravy výkonu advokacie, což svědčí také to, že si například v Rakousku udržel svou platnost až do dnešních dnů, samozřejmě s mnohými změnami. Na našem území platil až do roku 1948, kdy byl bohužel nahrazen právním předpisem, který byl upraven dle tehdejšího režimu, avšak zákonodárci si advokátní řád z roku 1868 vzali jako předlohu pro vypracování advokátního řádu v roce 1990.

Stále však probíhaly diskuze pro ohledně vydání nového advokátního tarifu. Advokátní tarif měl být původně vydán s advokátním řádem, ale své podoby se dočkal až v roce 1890 nařízením č. 129/1890 ř. z., kdy byl vydán na základě zmocňovacího zákona č. 58/1890 ř. z. Advokáti se snažili vytvořit ucelený ceník advokátních služeb. Zavedením advokátního tarifu mělo za úkol, aby advokáti *„okrsku svého i s tím doložením, by práce své necenili levněji, než je tam uvedeno, by jinak proti nim zakročeno bylo dle zákona ze dne 1. dubna 1872 č. 40 ř. z. jakožto takovým, kteří nezachovávají čest stavu svého.“*²⁶

V mezidobí od vydání advokátního řádu z roku 1868 a advokátního tarifu z roku 1890 byla odměna advokátů řešena smluvně, kdy byly subsidiárně použity ustanovení smlouvy o mzdě. Odměna mezi advokátem a jeho klientem tak byla stanovena částkou odvozenou z hodnoty řízení, případně byla mezi nimi stanovena pevná částka na počátku řízení. Bylo zakázáno

---

²⁶ PRAŽÁK, J.; HANĚL, A. *Ceník pro práce advokátské*. Právník. č. 9, 1873, s. 359-360.

stanovit odměnu pouze v případě výhry ve sporu, stejně bylo zakázáno zvyšovat odměnu v případě výhry ve sporu, avšak toto bylo často obcházeno. Po účinnosti advokátního tarifu však stále převažovala odměna smluvní. Tarif se při výpočtu odměny řídil zprvu dvěma kritérii, a to aprobační osobou, která učinila úkon, tedy zda úkon činil advokát, kandidát nebo zřízenec, a také místem úkonu. Advokátní tarif počítal se třemi třídami tarifní odměny, kdy v té první byla pochopitelně Vídeň a její okolí, v druhé třídě byla Praha, Brno, Karlovy Vary a Mariánské Lázně, ostatní místa patřila do třetí třídy.²⁷

Kromě výše zmíněných právních předpisů upravujících advokátní právo, tak byly přijaty ještě další právní předpisy upravující toto svobodné povolání. Byly právní předpisy:

- Zákon č. 40/1872 ř. z., o vykonávání moci disciplinární nad advokáty a kandidáty advokátskými ve znění zákona 233/1906 ř. z., jímž se mění a doplňují některá ustanovení kárného statutu pro advokáty a kandidáty advokátní ze dne 1. dubna 1872 ř. z. č. 40 a advokátního řádu ze dne 6. července 1868 ř. z. č. 96.²⁸
- Zákon č. 58/1890 ř. z., jímž ministr práv se zmocňuje, aby vydal nařizovacím způsobem tarif pro takové výkony advokátů a jejich kanceláří v soudním řízení, které pro svoji jednoduchost a své opětování dopouštějí průměrného ocenění.²⁹
- Nařízení Ministeria práv, jímž se vydává tarif pro výkony advokátů a jejich kanceláří č. 129/1890 ř. z. (do roku 1914 bylo vydáno dvanáct takových nařízení).
- Nařízení Ministeria práv, jímž dovoluje se advokátům, kandidátům advokacie a obhájčům nositi roucho úřední č. 59/1904 ř. z.

Události v roce 1914 pak nabraly trochu jiný spád. Po atentátu na následníka trůnu Rakouska-Uherska v Sarajevu byly Srbsku ze strany monarchie předloženy nesplnitelná ultimáta, jejichž nemožnost splnění vyústilo ve válečný konflikt, do nichž se krátkém časovém horizontu zapojili jak členové Dohody, tak také Ústředních mocností, a později také Spojené státy americké.

---

²⁷ KINDL, V. Právníci a jejich profese v Čechách a na Moravě v letech 1848-1918. In MALÝ, K. a kol. *Dějiny právního stavu a právnických profesí*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, s. 123.

²⁸ SCHELLEOVÁ, I.; SCHELLE, K. *Právní úprava advokacie: (historie a současnost)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 12-13.

²⁹ SCHELLE, K.; TAUCHEN, J. *Historie advokacie v dokumentech*, 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012, s. 106.

Světová válka však měla dopad také na výkon advokacie na našem území, respektive na území monarchie. Již 4 dny před vypuknutím války mezi Rakouskem-Uherskem a Srbskem, byl uzavřen zemský sněm, byly suspendovány články 8-10, 12 a 13 základního zákona o občanských právech.³⁰ Veškerá politická nebo s válkou související jurisdikce spadala pod vojenské soudy, což bylo uzákoněno císařským nařízením. Advokátům zapsaným v seznamu pro obhajobu před vojenskými soudy se množila práce, jelikož stíhaných osob, kteří se dopustili deliktu proti válce, rapidně přibývalo. Nejčastějším deliktem tehdejší doby byla bezpochyby velezrada, přičemž výše trestu byla v tomto ohledu nevyzpytatelná, přes osvobození od potrestání až po popravu, kdy tento trest postihl zejména osoby šířící carský manifest cara Mikuláše. Mezi známými obviněnými byl také básník Petr Bezruč, jemuž za zveřejnění článku v pařížském časopisu dokonce hrozil trest smrti. Řízení ovšem bylo zastaveno, kdy si obhájce Bezruč vyžádal posudek od slavisty dr. Karáska, který ve zmíněném posudku uvedl, že žádná ze zveřejněných básní není dílem Petra Bezruče.

Nadace a spolky

Vzhledem k tomu, že mezi advokáty panovaly různé majetkové poměry, našli i tací, kteří poskytli část svého majetku pro ty méně majetné, kdy formou zřízené nadace jim byli poskytnuty finanční prostředky. Solidaritu mezi advokáty tak projevili například Terezie Eichová, Jana Erbanová nebo také JUDr. Zikmund Stein, přičemž většina z nich svůj finanční příspěvek řešila formou poslední vůle.³¹

Nejznámější nadace pro ctihodné a chudě advokáty však byla nadace Dr. Jana Kaňky, která sloužila nejen pro chudé advokáty, ale také pro jejich ovdovělé ženy nebo sirotky. Nadace byla založena vdovou po Dr. Kaňkovi, paní Vilemínou Aptovou – Kaňkovou, která nadaci nechala zřídit na základě její poslední vůle datovou ke dni 24.5.1895. Na sedmnácti stránkové závěti bylo v bodech 10 a 11 sepsána její vůle týkající se odkázání části jmění pro advokáty.

---

³¹ KOBER, J. *Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994*, Praha: ČAK, 1994, s. 59.

Nadace Dr. Jana Kaňky pro ctihodné chudé advokáty, kteří vykonávali povolání své v království Českém, jakožto i pro chudé vdovy a chudě sirotky takových advokátů

Majetek po zesnulém Dr. Kaňky tvořil mimo jiné pražský dům na Národní třídě, který byl dán právě této nadaci. Dům byl označen jako „Nadační dům Dr. Jana Kaňky“. Dle písmena b) čl. 10 zmiňované závěti, nesměl být dům nikdy prodán a musel naplňovat účel nadace poslední vůle. O dům mělo být postaráno ze strany správce domu, který ho měl udržovat v dobrém stavu, jak stavebním, tak také hygienickém.

Výnos z domu Dr. Kaňky měl být rozdělen dvakrát ročně právě chudým advokátům. Na první dělení došlo před vánočními svátky a druhé se uskutečnilo 16. května na svátek právě Dr. Kaňky. Výnos z domu tvořily nájemné a úroky z nájemného po srážce výdajů, které tvořily daně, výdaje na správu domu, které byly hrazeny z fondu domu.

Nadace počítala s tím, že advokátní komora, respektive její výbor, zná nejlépe poměry svých členů, advokátů, tak členů bývalých a jejich sirotek, proto finanční prostředky byly rozděleny dle nejlepšího zájmu advokátní komory. Případně, že by advokátní komora odmítla převzít správu nad nadací, jelikož by mohly nastat vlivy, zejména politické, které by neměla stavovská správa v moci, tak by nad nadací převzala správu vrchní správa nadace nadační úřad.

Advokát, který ještě vykonává praxi, se nemůže podílet na výnosu nadace.³² Zároveň bylo stanoveno, že osoby, které se podílejí na výnosech nadace, tak musely být víry katolické. Osoby přijímající příspěvky nadace, tak byly každého půl roku prověřovány, zda nadále trval stav opravujících je přijímat podporu.

Správce pozůstalosti byl ustanoven dle písmena h) článku 10 předmětné poslední vůle Dr. Gustav Pazourek, které tak převzal za dům na Národní třídě plnou správu, kdy mu náleželo oprávnění k uzavírání a vypovídání smluv nájemníkům. Správce mohl do 20 zlatých konat opravy na domy bez souhlasu vrchní nadační správy. Pro případ odstoupení z funkce správce domu, případně z důvodu jeho úmrtí, byl správce povinen za sebe ustanovit náhradu a to předem.

---

³² KOBER, J. *Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994*, Praha: ČAK, 1994, s. 59.

Časopisy advokátní

V roce 1898 začal vycházet Časopis českých právníků, který od 10. ledna 1901 změnil název na Právnické rozhledy.³³ Časopis probíral aktuální problémy na poli advokátního práva, které byly předmětem řešení v advokátních komorách. Do časopisu přispívali zejména advokáti a profesori právnických fakult. Odpovědným redaktorem časopis, který vydával časopis až do roku 1916.

Dále na našem území byl vydáván Úředník věstník advokátní komory, nebo také od roku 1911 byly vydávány Zprávy spolku českých advokátů v Praze. Roku 1861 začal vycházet časopis Právník, jenž byl vydáván Právnickou jednotou v Praze.

Právnické spolky

V polovině devatenáctého století byl založen Spolek pražských advokátů, který, jak už z názvu napovídá, byl ustanoven v Praze. Jeho posláním bylo hájit zájmy advokátů obou národností. Z tohoto spolku se poté koncem století vyprofiloval Spolek českých advokátů, který zaštiťoval výkon venkovských advokátů a také advokátů mladších generací, nebo případně sociálně slabších.

Na Moravě byl také ustanoven podobný spolek tomu českému, a to Spolek českých advokátů v Brně. Ten byl založen čistě českými advokáty, kdy právě spolek měl hájit jejich zájmy před těmi německými, v čele s advokátem Dr. Hodáčem. Spolky však byly také zakládány k utužením vztahům mezi advokáty navzájem, proto spolky často pořádaly různé přednášky, pohovory, případně jiné kolegiální akce, kterými se vztahy utužovaly.

V právu sdružovat se ve spolcích však nezháleli ani kandidáti advokacie, kteří také projevíli vůli založit spolky pro svou vzájemnou podporu. V roce 1912 tak byla v Brně první čistě koncipientská Moravskoslezská jednota českých kandidátů advokacie. V Praze pak byla založena Jednota českých kandidátů advokacie.

---

³³ KOBER, J. *Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994*, Praha: ČAK, 1994, s. 63.

Advokacie v letech 1918 až 1939

Advokacie po vzniku samostatného státu v roce 1918 pozvolna navázala na právní úpravu z Rakouska – Uherska. Byla tak zachována kontinuita práva monarchie, kdy v českých zemích stále platilo rakouské právo a na Slovensku a v Podkarpatské Rusi právo uherské. Právě norma č. 11/1918 Sb., jejímž autorem byl samotný JUDr. Alois Rašín, měla na svědomí pokračování právní úpravy z dob Rakouska – Uherska, a to nejen toho advokátního, což bylo konstituováno v čl. 2 recepční normy: „*Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.*“³⁴ Advokátní řád z roku 1868 tak nadále zůstal v platnosti, stejně tak disciplinární statut z roku 1872 spolu advokátním tarifem z roku 1890. V platnosti zůstala nařízení upravující například povinnost nosit roucho nebo upravující nakládání s pokoutníky. Na území Slovenska a Podkarpatské Rusi platil advokátní řád uherský, který byl však v letech 1912 a 1913 novelizován. Jak je výše uvedeno, tak úprava výkonu advokacie zůstala zachována po právní stránce, nikoli však po stránce personální, zejména v orgánech advokátních komor.

Advokátní řád se svých novelizací dočkal po roce 1920 zákonem č. 83/1920 Sb. z. a n., dále pak zákonem č. 40/1922 Sb. z. a n. a zákonem č. 144/1936 z. a n.³⁵ Významní advokáti tehdejší doby se také podílely výraznou měrou na vzniku samostatného československého státu, z nichž je třeba vyzdvihnout Dr. Aloise Rašína, jež kromě advokacie byl aktivní také v politice, publicistice. Právě Dr. Rašín je autorem recepční normy č. 11/1918 Sb., kterou napsal vlastní rukou na kus papíru, pod který se kromě jeho osoby podepsali další významní činitelé tehdejší doby jako Antonín Švehla, JUDr. František Soukup, Jiří Stříbrný a Vavro Šrobár.

Situace po roce 1918 si však nežádala většího zásahu do úpravy výkonu advokacie. Kromě advokátního slibu se advokacie větších změn nedočkala, až roku 1920, kdy byl vydán výše zmíněný zákon č. 83/1920 o prozatímní úpravě advokacie, jehož text mimo jiné obsahoval možnost přesídlení advokátů z českých na Slovensko a stejně tak opačným směrem, v praxi to znamenalo, že advokáti, jimž příslušelo domovské právo v některé obci v Československu, a vykonávali svou praxi k datu 28.10.1918, mohli libovolně přemístit své sídlo po republice. Toto však neplatilo pro advokáty působící mimo území Československa, u kterých bylo nutné pro zápis do příslušné komory si vyžádat souhlas ministerstva spravedlnosti.

---

³⁴ Zákon č. 11/1918 Sb. Zákon Národního výboru československého ze dne 28. října 1918, o zřízení samostatného státu československého.

³⁵ TARABRIN, E. *Přehled osnovy advokátního řádu*. Česká advokacie. 1936, s. 52.

Zákon č. 40/1922 Sb. změnil a doplnil některá ustanovení advokátního řádu, zejména co se týče zápisu advokáta do příslušné komory, proto do seznamu advokátů mohl být zapsán pouze československý občan, plně svéprávný. Dále bylo samozřejmě nutností vystudovat právnickou fakultu s titule doktora práv. Praxe byla zavedena v délce šesti let, přičemž pět let musel kandidát absolvovat u advokáta. Právě délka praxe byla otázkou častých diskuzí, jelikož byla v období první republiky často měněna, kdy například do roku 1922 byla praxe sedmiletá, od roku 1924 byla stanovena na pět a později v roce 1936 byla znovu ustanovena v délce šesti let. Stejně jako dnes bylo třeba složení praktické zkoušky.

Stejně jako dnes, tak i tehdy se mohl advokát nechat při soudním stání zastoupit svým koncipientem, který však musel mít alespoň dva roky praxe.³⁶ Jak již bylo výše řečeno, tak advokátní řád stanovil podmínky pro zapsání do seznamu advokátů, stejně tak ale stanovil podmínky pro ty, kteří advokacii provozovat nemohli. Byly to zejména osoby, jež byly odsouzeny pro trestný čin, jehož trestem byla ztráta volebního práva do obcí. Dále nemohl vykonávat funkci advokáta ten, kdo byl již ze seznamu advokátů vymazán pro naplnění skutkové podstaty disciplinárního prohřešku. Advokátem nemohl státem placený úředník s výjimkou výkonu úřadu ministra. Pochopitelně ztráta práva výkonu advokacie konstatovalo úmrtí advokáta, rezignace, ztráta občanství, ztráta svéprávnosti nebo také prohlášení konkursu. Pokud by však výše uvedené důvody pominuly, tak advokát mohl opakovaně zažádat o zápis do příslušné advokátní komory. Zápis předcházelo pouze vypracování a přednesení vlastního slibu, který byl advokátem přednesen předsedovi příslušné komory.

Výkon advokacie u žen byl právě umožněn zákon č. 40/1922 Sb., jelikož dříve byla skutečnost výkonu svobodného povolání jiným pohlavím než mužským nepředstavitelná. Ženy také dlouhá léta neměly tu možnost vystudovat právnickou fakultu, tím pádem pochopitelně neměly ani tu možnost výkonu advokacie. Umožnění výkonu advokacie ženě byla by odvozeno z § 3 odst. 2, které hovoří následovně: „*Pozbude-li žena, vykonávající advokacii, československého státního občanství sňatkem, uzavřeným s cizincem, může k její žádosti ministerstvo spravedlnosti po slyšení advokátní komory povolit, aby advokacii dále vykonávala.*“³⁷ Možnost výkonu advokacie žen tak navázala na rozhodnutí profesorského sboru Právnické fakulty

---

³⁶ KUKLÍK, K. Právnické povolání v období první Československé republiky. In MALÝ, K. a kol. *Dějiny právního stavu a právnických profesí*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1999, s. 126.

³⁷ Zákon č. 40/1922 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech.

Univerzity Karlovy, kdy mohly být ženy přijímány od akademického ročníku 1918/1919. V roce 1931 bylo v Československu pouze 7 žen advokátek a celkem 58 kandidátek.³⁸

Výkon advokacie je pod samosprávou advokátních komor, stejné pravidlo platilo i v tehdejší době. V Československu byli zřízeni celkem tři advokátní komory, a to v Čechách se sídlem v Praze, na Moravě se sídlem v Brně a ve Slezsku se sídlem v Opavě. Na Slovensku byla situace po vzniku samostatného československého státu poměrně chaotická, jelikož zde došlo k zřízení advokátní komory až v roce 1920, jejíž působnost platila pro celé Slovensko, a byla zřízena Turčianském Sv. Martine. V Podkarpatské Rusi advokátní komora zřízena nebyla. V Čechách, na Moravě a ve Slezsku sice byla zachována kontinuita advokátních komor, avšak stále byla v platnosti právní úprava, která ustanovovala rovnovážnost zastoupení českých a německých advokátů v orgánech komory, především střídání na postu prezidenta komory dle národní příslušnosti.

Počet advokátů v Československu hojně narůstal, z čimž souviselo také vyřešení otázky nedostatku práce pro advokáty, otázky pokoutnictví, stejně tak bylo třeba vyřešení otázky sociálního zabezpečení advokátů. Po vzniku samostatného státu probíhaly snahy o sjednocení právního řádu státu, práva advokátního nevyjímaje. Proto v roce 1935 bylo zažádáno zákonodárnými sbory o projednání novely advokátního řádu, jež kulminovalo v témže roce sněmem, aby byla otázka unifikace vyřešena. Na směnu roku 1935 za přítomnosti příslušných ministrů byla řešena otázka nového advokátního řádu. Novela měla v plánu zřídit vrchní advokátní komoru, která by nahradila Stálou delegaci advokátních komor, o níž bude pojednáno níže v této práci. Stejně jako doposud působící advokátní komory, tak také vrchní komora měla mít svou samosprávnou organizace, jejíž orgány měly být předsednictvo, valný sbor a odbory. Valnému sboru by příslušela zákonodárná iniciativa, stejně možnost volby předsednictva sboru. Novela by také zavedla přípravnou praxi v délce šesti let a povinnost vzdělávání advokátních koncipientů během praxe.

V roce 1936 tak došlo ke schválení zákona č. 144/1936 Sb. ze dne 26. května 1936, kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech. Zákon ve svých ustanovení zavádí šestiletou praxi, z toho nejméně pět let u advokáta, dále upravuje zaopatření advokátů a kandidátů v invaliditě a ve stáří prostřednictvím vlastního jedné nebo několika advokátních komorám

---

³⁸ BALÍK, S. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998, s. 41.

anebo hromadným přistoupením ke zřízenému již ústavu pojišťovacímu.³⁹ Zákon také upravoval vykonávání moci disciplinární nad advokáty a jejich kandidáty, kdy v sídle každé komory byla zřízena zvláštní disciplinární rada, jejíž počet byl odvíjen od počtu advokátů v rozmezí od 10 členů až do 32 členů. Zákon dále zřizoval advokátní komory pro Slovensko a Podkarpatskou Rus se sídly v Bratislavě a Košicích.

Advokátní řád se však svého uzákonění nikdy nedočkal, jelikož s tím byly spojeny rozsáhlé diskuze ohledně zřízení samostatné advokátní komory pro Podkarpatskou Rus, dále ministerstvo vnitra bylo proti zřízení vrchní advokátní komory. Advokátní řád byl pak až unifikován po roce 1948, ovšem již působením jiných vlivů.

Své podoby po roce 1918 se dočkal také advokátní tarif, který byl upraven mnohými předpisy. Advokátní tarif byl upraven nařízením vlády č. 498/1920 Sb., o nové advokátní sazbě. Zákon č. 78/1921 Sb. dále upravil sazby pro výkon advokátů a jejich kanceláří. Zákon č. 13/1920 Sb. pak změnil ustanovení o služební přísaze právních praktikantů, auskultantů, soudních notářů, soudců a advokátů, a v neposlední řadě také zákon č. 130/1936 Sb., jímž se mění a doplňuje zákon na ochranu republiky.

Z výše uvedeného je zřejmé, že advokacie se po roce 1918 prodělala mnoho změn, avšak pouze dílčích, zejména pak ustanovení týkající se advokátních odměn. Změny však pouze měly pouze krátkodobý charakter a advokacie si na velkou změnu musela počkat ještě pár let. Advokacie se však v tomto období musela zápolit s nárůstem konkurence pro jednotlivé advokáty, kdy zde po roce 1918 došlo k velkému nárůstu advokátů a zájemců o studium práv. V dobách monarchie fungovalo přibližně 18 advokátů na sto tisíc obyvatel, ve třicátých letech to bylo již 27 advokátů, počítáno i s advokátními koncipienty dokonce 40.⁴⁰ Advokátů tak přibývalo, čímž se také tvořily rozdíly ve finančních příjmech advokátů, kdy zde působili i advokáti, kteří měli nouzi o klienty. Většina advokátů se zaměřovala na právo civilní a trestní, nicméně postupně se vyprofilovali advokáti se specializací na obchod, podnikání nebo také na právo veřejné z důvodu obligatorního zastoupení před Nejvyšším soudem.

---

³⁹ Zákon č. 144/1936 Sb. Zákon kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech

⁴⁰ BALÍK, S. a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: ČAK ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 158.

Advokacie do 14. března 1939

Dne 30. září 1938 byla zahájena etapa druhé Československé republiky po Mnichovské dohodě, jež byla schválena velkými mocnostmi tehdejší Evropy (Německem, Francií, Velkou Británií a Itálií), a deklarovala postoupení Sudet právě Německu. Celá tato etapa trvala zhruba pět měsíců a výrazně zasáhla do života advokátů a ostatních obyvatel.

Začaly přibývat zákony a nařízení, jež dotýkaly práv cizinců, Židů nebo německých imigrantů. Dne 2. února 1939 vyšly vládní nařízení, jimiž se doplňovaly předpisy o pobytu cizinců, pokud byly emigranty a vyhlášovala se povinnost přezkoumat československé státní občanství, která se nějakým způsobem dotýkala německých emigrantů a Židů.⁴¹ Tím došlo k přibývání migrace židovského obyvatelstva, které ve velké opouštělo Protektorát Čechy a Morava, aby uchránily svoje životy před rasovou politikou. Tento vývoj také nahrával slovenskému obyvatelstvu, které stále realizovali touhu po vytvoření samostatného státu, přičemž se těšilo podpory ze strany Třetí říše. Česká vláda sice vyvinula snahu o zamezení odtržení Slovenského státu vyhlášením výjimečného stavu a odvoláním Tisovi vlády, nicméně tyto skutečnosti spíše ještě více podpořili snahu slovenského obyvatelstva se osamostatnit. Dne 14. března tak rozhodlo zasedání bratislavského zemského sněmu o Vyhlášení slovenské státní samostatnosti.⁴² Zároveň dne 14. března 1939 byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava, čímž došlo k úpravě právního řádu na úkor Třetí říše a nadřazení protektorátních právních předpisů.

Náš stát v čele s doc. JUDr. Emil Háchou⁴³ tak musel přijmout právní řád Třetí říše za svůj, kdy se tyto skutečnosti dotkly také advokacie, zvláště pak advokátů židovského původu, ale stejně tak advokátů, jež působili v pohraničí. Ti se museli přemístit z pohraničí více do vnitrozemí, čímž samozřejmě rostla konkurence advokátnímu stavu, který se opakovaně obracel na advokátní komory k zajištění regulace nové konkurence.

Právní předpisy advokátního práva tak byly upraveny pouze z části, kdy došlo například k vydání vládního nařízení č. 249/1938 Sb. jímž se měnil obvod moravské advokátní komory

---

⁴¹ GEBHART, J.; KUKLÍK, J. *Druhá republika 1938-1939. Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Litomyšl: Paseka, 2004, s. 148.

⁴² KINDL, V. Slovenský stát. In MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přepracované vyd. Praha: Leges, 2010, s. 472-473.

⁴³ Emil Hácha (1872-1945) byl český právník a politik. Vystudoval pražskou právnickou fakultu a byl jedním ze zakladatelů Nejvyššího správního soudu, kde působil také jako prezident. Po abdikaci Edvarda Beneše pak nastoupil na úřad prezidenta republiky 30. listopadu 1938.

nebo také opatření stálého výboru č. 284/1938 Sb. o prozatímní úpravě některých otázek týkajících se advokacie. Advokacii zasáhlo také vydání vládního nařízení 265/1938 Sb. z. a n., o dočasných omezeních v živnostenském a jiném výdělečném podnikání.

Ve své podstatě tak na našem území byl zaveden znovu princip numerus clausus, jelikož opatřením stálého výboru č. 284/1938 Sb. mohl být kandidát advokacie zapsán do seznamu advokátů, přičemž kromě podmínek uvedených v advokátním řádu pro zápis, nesměl zápis kandidáta odporovat veřejnému zájmu, jinými slovy: „*Veřejný zájem ve smyslu tohoto opatření je zejména dotčen, jestliže povolením zápisu nebo přesídlením by počet advokátů (kandidátů advokacie) buď v obvodu advokátní komory, nebo na určitém místě byl rozmnožen takovým způsobem, že by to ohrožovalo dosud zapsané advokáty (kandidáty advokacie) na jejich slušné výživě a potřebném zaopatření.*“⁴⁴ Byla také zavedena věková hranice pro zapsané advokáty, která byla stanovena na věk 65 let. Advokát starší 65 let sice mohl ze sociálních důvodů, zejména z důvodů zabezpečení vlastní rodiny, požádat o výjimku, ale vzhledem k tehdejší situaci bylo všední většinou žádostem českého obyvatelstva jakkoli nevycházet vstříc. Řekl bych, že toto opatření tak bylo zavedeno, aby advokáti, jež působili za První republiky, zmizeli z veřejného života, jelikož měli velký podíl na budování státu v roce 1918. Ještě těžší situaci však zažívali advokáti židovské víry, kteří nesměli působit ve veřejné správě, soudnictví, školství atd.

Advokátní výbor povoloval zápis do seznamu pouze advokátů, kteří splnili kritéria pro zápis, ale také hlavně, nesměl jejich zápis odporovat veřejnému zájmu.⁴⁵ Prakticky to znamenalo znovu zavedení principu numerus clausus.

Na Moravě a Slezsku došlo také k velkým změnám v advokacie. Jak již bylo výše uvedeno, tak vládním nařízením č. 249/1938 Sb. byl změněn obvod brněnské advokátní komory, jelikož velká část Slezska připadla Německé říši, proto malé území Slezska přešlo do působnosti brněnské komory. Se zmenšením našeho území, došlo také snížení počtu advokátů, čímž se snížil počet členů výborů komory. Jednota advokátů česko-slovenských se zároveň zabývala problematikou židovských advokátů, jelikož bylo v zájmu stavovských komor, co možná

---

⁴⁴ Opatření stálého výboru č. 284 Sb. ze dne 16. listopadu 1938, o prozatímní úpravě některých otázek týkajících se advokacie.

⁴⁵ BALÍK, S. a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: ČAK ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 175.

nejradikálněji snížit jejich počet na minimum. Zejména v Praze byla situace poměrně vážná, jelikož z celkového počtu pražských advokátů, bylo celkem 42 procent Židů. Představitelé advokátních komor, tak navrhovali, aby židovští advokáti poskytovali právní služby pouze osobám stejné víry (židovské). Ačkoli se návrhy dočkali pozitivních reakcí ze strany advokátů, tak se našli taky tací, kteří tento postup označovali za protiprávní. Vleklé debaty však ukončil vpád německého vojska na naše území, čímž veškerá plánovaná opatření byla prakticky zbytečná.

Židé tak začali být opomíjeni z veřejného života, stejně tak došla úpravu v řadách advokacie ohledně práv Židů od počátku okupace. Advokáti židovské víry tak přestali býti zástupci stran soudu, jež se tak stalo na základě opatření advokátní komory ze dne 15. března 1939. Pro advokáty neárijské rasy tak platilo, že jejich kanceláře budou postupem času likvidovány. Počet advokátů tak se tak rapidně snížil po zavedení výše zmíněných opatření.

Advokátní komory a jejich vývoj

První právní úprava týkající se advokátních komor má své počátky v Habsburské monarchii, kterou přinesl advokátní řád z roku 1849, kdy právě tento zákon zmocnil advokátní komory jejich kompetencemi, ačkoli omezenými. Stavovská samospráva do této doby na našem území neexistovala. Advokátní komora byla ustanovena císařským nařízením dle kterého: „*Advokátní komoru tvoří všichni advokáti, kteří mají místo bydliště v okrsku jednoho zemského soudu; se souhlasem ministra spravedlnosti se však mohou sdružovat do jedné komory i advokáti z více okrsků zemských soudů.*“⁴⁶ Jednou komorou byla míněna Vídeňská advokátní komora. Advokátní komora v království českém byla zřízena v Praze. Její počátky nejsou zcela přesně stanoveny, jelikož se dochovaly pouze zmínky o jejím fungování. Ví se však, že komora měla zřízeny orgány, jímž byly stálý výbor a prezident komory, jejichž funkční období bylo stanoveno v délce jednoho roku. Advokáti nesli finanční fungování komory a výkon funkcí v orgánech komory byl bezplatný, pouze čestného charakteru. Komora však disponovala jednou z pravomocí, kterou bylo možnost podání návrhů zákonů. Dle dochovaných pramenů stáli v letech 1849 až 1868 v čele pražské komory advokáti Jindřich Fišer a Jakub Doublebský. Informace o fungování Moravské advokátní komory v letech 1849 až 1868 nejsou známy.⁴⁷

---

⁴⁶ Císařské nařízení č. 364 ř. z. ze dne 16. srpna 1849, kterým se přijímá prozatímní advokátní řád.

⁴⁷ BALÍK, S. a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: ČAK ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 102.

Do vzniku samostatné Československé republiky na našem území působili tři advokátní komory, tedy Advokátní komora v království Českém se sídlem v Praze, Moravská advokátní komora se sídlem v Brně a Slezská advokátní komora se sídlem v Opavě. Advokáti byli zapisováni do tzv. listů advokátských, jež byli vedeni u advokátních komor, a advokáti se do nich zapisovali dle okresu, ve které působili případně bydleli. Advokátů zapsaným do advokátní komory příslušelo uvnitř stavovské organizace jak aktivní, tak také pasivní volební právo, stejně tak podílet se na činnosti advokátní komory. Komory disponovali orgány v podobě valné hromady, výboru komory, prezidentem, jeho náměstkem a v neposlední řadě disciplinární radou. Volené orgány, prezident, jeho náměstek a členi výboru, byli voleni na tři léta.

Advokátní komory byly zřízeny jako nezávislé stavovské organizace, kdy jim příslušela disciplinární moc nad advokáty a jejich kandidáty. Dle advokátního řádu z roku 1868 byl každý advokát jednak členem příslušné komory, dále pak musel advokát mít domovské právo v obci na území státu, být svéprávný, disponovat doktorským titulem a splnit povinnou praxi. Advokátní komory byly zřizovány v sídle a s územní působností totožnou s vrchními zemskými soudy.⁴⁸

Pražská advokátní komora

Od roku 1869 do roku 1918 byl oficiální název pražské komory Advokátní komora v království Českém, po vzniku samostatného státu pak nesla název Advokátní komora v Čechách. Od vzniku pražské advokátní komory až do roku 1881 byl prezidentem komory Friedrich Wiener, který byl do této funkce volen opakovaně. V roce 1881 pak založil penzijní fond advokátů. Pozici prezidenta pražské komory po něm převzal Josef Tragy, který v této funkci vytrval do roku 1904. Po něm do funkce prezidenta komory nastoupil František Xaver Dvorský, který ačkoli byl v této funkci krátkou dobu, pouze dva roky, tak to byl první český prezident pražské advokátní komory. V roce 1905 již pak bylo stanoveno, že pokud funkci prezidenta komory vykonává advokát Čech, tak potom musí být prezidentem disciplinární rady Němec a naopak. Kompromis českých a německých advokátů byl tak ještě umocněn v roce 1910, kdy byl ministrem spravedlnosti schválen nový jednací řád komory, který právě stanovil rovnost českých a německých advokátů na vedoucích postech v komoře. Tento systém setrval v platnosti do roku 1919, kdy už se počítalo pouze s českými advokáty.

---

⁴⁸ Česká advokátní komora. Iuridictum. Encyklopedie o právu. [online]. [cit. 16. 8. 2014]. Přístup z: http://iuridictum.pecina.cz/w/%C4%8Cesk%C3%A1_advok%C3%A1tn%C3%AD_komora

Friedrich Kaufmann pak v roce 1905 vystřídal na pozici prezidenta komory Františka Dvorského. Tento německý právník se na postu prezidenta pražské komory střídá s českým advokátem Eduardem Koernerem, známý zejména jako obhájce Aloise Rašína a Karla Kramáře, jež byli za první světové války obviněni z velezrady. Právě během světové války byla situace v pražské komoře dosti vyostřená, právě z důvodu dvojí národnosti uvnitř komory.

V roce 1919 byl valnou hromadou zvolen do čela komory pražský advokát Alois Stompfe. Zmíněná valná hromada byla ze strany německých advokátů dosti vyhocená, neboť do byli právě oni, kdo nesouhlasil s dvoutřetinovou převahou českých advokátů v orgánech komory. Obě národnosti pak došly ke kompromisu, kdy výbor komory byl veden českým advokátem, jehož dva místa předsedové mají být české a německé národnosti. Ze všech 27 členů výboru pak jich 16 mělo být české národnosti a 11 národnosti německé.⁴⁹ Doktor Stompfe setrval jako prezident pražské komory do roku 1934. Stál také za vytvoření Stálé delegace advokátních komor, a dokonce byl předsedou Mezinárodního svazu advokátů, kdy jako první předseda nebyl francouzské národnosti.

Po odchodu Aloise Stompfeho se vedení pražské komory ujal Antonín Klouda, který v této funkci vytrval do roku 1938 a později ještě na postu prezidenta působil v letech 1945 až 1948. V roce 1938 ho na jeho pozici vystřídal Theodor Kopecký, který jako prezident setrval i během protektorátu (1938–1945).

Pražská advokátní komora má své sídlo v Kaňkově paláci na adrese Národní 16. Právě tento dům vlastnil pražský advokát Jan Nepomuk Kaňka ml., kdy po jeho smrti připadl dům do vlastnictví jeho sestry, která založila Nadaci Dr. Jana Kaňky pro ctihodné chudé advokáty, stejně tak nadace sloužila pro sirotky a vdovy právě chudých advokátů, a právě dům na Národní 16 připadl do vlastnictví této nadace.⁵⁰ Od roku 1990 je Kaňkův palác majetkem České advokátní komory, která má své sídlo i nadále.

---

⁴⁹ BALÍK, S. a kol. Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: ČAK ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 151-152.

⁵⁰ BALÍK, S. a kol. Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: ČAK ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 246.

Moravská advokátní komora

Od počátku působení moravské advokátní komory měli na vedoucích postech komory převahu němečtí advokáti. Potom od roku 1910, se stejně jako v pražské advokátní komoře, na vedoucích postech střídavě střídali čeští a němečtí advokáti. Po roce 1929 se vedení ujímají už pouze čeští advokáti. V letech 1869 až 1880 vedl jako první prezident Moravské advokátní komory Rudolf Ott, který působil také jako brněnský starosta. Od roku 1880 do roku 1881 vedl komoru Rafael Ulrich, následujících osm let až do roku 1889 Karl Reissig, dalších jedenáct let pak Friedrich Klob.⁵¹

Dne 27.3.1905 se pak konala valná hromada Moravské advokátní komory, na níž byl schválen nový jednací řád, který stanovil podobně jako v Praze kompromis v podobě střídání německých a českých advokátů jako prezidentů komory. Prvním český prezidentem se pak v roce 1910 stal Fratišek Hodáč který byl do funkce zvolen opakovaně a střídal se s prezidenty německé národnosti Albertem Löwenthallem (1913 až 1915) a Heinrichem Rosenbergem (1920 až 1923 a 1925 až 1928).⁵² Hodáč post prezidenta Komory obhajoval opakovaně až do roku 1919, přičemž byl střídán právě výše uvedenými německými advokáty. Heinrich Rosenberg působil jako advokát také ve druhé republice a za protektorátu, nicméně k jeho židovskému původu se na jeho osobu vztahovalo Vládní nařízení č. 136/1940 Sb. o právním postavení židů ve veřejném životě. Na postu prezidenta Moravské komory působil také v letech 1923 až 1925 a 1929 až 1931 předseda Spolku českých advokátů v Brně, advokát Jan Čapek. Do roku 1937 pak jeho funkci prezidenta zastával Hynek Bulín, bývalý poslanec říšské rady v dobách Rakouska – Uherska a poslanec Moravského zemského sněmu. Doktor Bulín se také jako politik podílel na vytvoření samostatného československého státu, kdy byl v jeho počátcích členem Národního shromáždění a také poslanec Revolučního shromáždění. JUDr. Bulín byl pak vystřídán Františkem Paukem, který zde setrval pouze do mnichovských událostí.

Moravská advokátní komora má své sídlo v Brně v Kleinově paláci na adrese nám. Svobody 84/15, 602 00 Brno. Dle slov JUDr. Poledníka tak má „*činnost pobočky navazovat na dosud velmi dobře fungující přednáškovou činnost pro advokáty a advokátní koncipienty, v sídle pobočky v Kleinově paláci na Náměstí Svobody budou zasedat kárné senáty i senáty zkušební,*

---

⁵¹ BALÍK, S.; POLEDNÍK, P. *Moravská advokátní komora a její prezidenti v letech 1868-1948*. Bulletin advokacie. Roč. 16, č. 6, 2006, s. 7-9. [online]. [cit. 16. 8. 2014]. Přístup z: <http://www.cak.cz/assets/files/855/BA0606.pdf>

⁵² tamtéž

*v jejích prostorách je zřízena knihovna s právníckou odbornou literaturou pro advokáty a advokátní koncipienty. Do pobočky v Brně je soustředěna také určovací agenda pro celou republiku.*⁵³

Slezská advokátní komora

Němečtí advokáti měli ve Slezské advokátní komoře značnou převahu, proto se ve vedení komory nestřídali čeští advokáti s těmi německými, tudíž němečtí advokáti zaujímali předsednické posty komory. V letech 1869 až 1910 byl prezidentem komory německý advokát Vilibald Müller, který byl pak vystřídán Franzem Müllerem, který post prezidenta komory hájil do roku 1914. Poté devět let byl prezidentem komory Alois Eisler, kterého poté vystřídal Isidor Wolf.⁵⁴

Po Mnichovské dohodě připadlo velké území Slezska právě Německu, proto existence Slezské advokátní komory již prakticky nebylo zapotřebí. Proto nařízením č. 249/1938 Sb. změnil obvod Advokátní komory v Brně a zbylá část území Slezska přešla pod správu komory v Brně. Během druhé světové války byla velká část materiálu Slezské advokátní komory zničena a provoz komory již po válce nebyl obnoven.

Advokátní komora na Slovensku a Podkarpatské Rusi

V roce 1919 se sloučily bývalé uherské advokátní komory, jež se nacházely na území Slovenska, a vytvořily tak jednu advokátní komoru se sídlem Turčianském sv. Martině. Činnost komory na Slovensku byla oficiálně zahájena v roce 1921. Na rozdíl od komor na našem území, byla slovenská komora spravována jmenovaným správním a disciplinárním výborem, nikoli voleným. Na území Podkarpatské Rusi advokátní komora nikdy zřízena nebyla, ačkoli o tom byly vedeny určité diskuze. Bylo to zejména z toho důvodu, že velká část advokátů působících na území Podkarpatské Rusi, nevykonala svůj slib vůči republice. Vedením agendy advokátní komory byly pověřeny příslušné soudy, které zde působili jako evidenční orgán advokátů. Disciplinární pravomoci poté příslušely Slovenské advokátní komoře v Turčianském sv. Martině.

---

⁵³ POLEDNÍK, P. *Advokacie má konečně pobočku v Brně*. Bulletin advokacie. Roč. 16, č. 6, 2006. [online]. [cit. 22. 8. 2014]. Přístup z: <http://www.cak.cz/assets/files/855/BA0606.pdf>

⁵⁴ BALÍK, S. a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: ČAK ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 152.

Novelou advokátního řádu roku 1936 poté byly zřízeny advokátní komory pro Slovensku se sídlem v Bratislavě a komora pro Podkarpatskou Rus se sídlem Košicích, přičemž novela tak měla ukončit činnost advokátní komory v Turčianském sv. Martině. Vláda tak projednala návrh zákona č. 144/1936 Sb., týkající se změn a doplnění některých ustanovení zákona o advokátech. Novela zákona také počítala s prodloužením praxe kandidátů advokacie na šest let, zejména z důvodu velkého nárůstu zájmy o výkon tohoto svobodného povolání.

Stálé delegace advokátních komor

K vytvoření Stálé delegace advokátních komor byla projevena vůle ihned po vzniku první republiky, jelikož právě skrze delegaci mělo být dosaženo sjednocení společných zájmů komor, proto valná hromada pražské advokátní komory roku 1920 přijala usnesení k vytvoření této Delegace spolu s návrhem stanov a jednacího řádu. V zápatí roku 1923 byla konána schůze zástupců advokátních komor Republiky, jež se usnesli, že Delegaci budou tvořit prezidenti a viceprezidenti advokátních komor spolu s 15 členy, jež budou voleni advokátními komorami, kdy pražská komora vysílala do delegace 9 svých členů, brněnská 2 a slovenská advokátní komora 4 členy, přičemž bylo dále stanoveno, že předsedajícím Delegace bude vždy prezident pražské advokátní komory. Již první schůze Delegace byla konána rok od jejího ustanovení, přesně dne 5.4.1924, přičemž Delegaci předsedal již výše zmíněný JUDr. Stompfe, za účasti prezidentů komory moravské, slovenské a slezské. Přední význam vytvoření Delegace advokátních komor bylo chránit advokacii před vnějšími vlivy a její výkon má zaštit'ovat nezávislou ochranu práva, a právě působení nezávislé samosprávné instituce má tomuto pomoci. Delegace se inspirovala ve Francii, kde institut nezávislé advokacie fungoval mnohem déle, a právě pařížská advokacie ctíla staré ideály samostatného povolání, jež spočívala ve vzhlížení mladých advokátů s úctou k zasloužilým advokátům, jež by měli být vzorem nastupujícím generacím.

Stálá delegace se usnesla na schválení statutu Delegace a jejího jednacího řádu, a vyhověla návrhu Pražské komory o paušálního účtování palmáru. Delegace zároveň schválila návrh zákonné úpravy trestního činu pokoutnictví, jež bylo implementováno do zákona č. 117/1852 Sb. trestní zákon, s trestní sazbou odnětím svobody až na dobu 2 měsíců a peněžitou pokutu až ve výši 5000 Kč.

Ženy v advokacii

Spojení žena a právnické povolání se začíná objevovat až počátkem 20. století, jelikož jim bylo umožněno studium na právnické fakultě. Požadavek na povolení studia ženám na právnické fakultě byl vznesen už v období habsburské monarchie, ale realizován byl až po vzniku československého státu, konkrétně 28. října 1918 usnesením profesorského sboru.

První absolventkou pražské právnické fakulty byla v roce 1922 Anděla Kozáková, která se na našem stala také první notářkou. Zájem žen o studium práv pozvolna narůstal, kdy do konce roku 1927 promovalo na našem území celkem devadesát dva žen.⁵⁵ Ačkoli se ženám podařilo úspěšně vystudovat právnickou fakultu, tak jejich renomé ve společnosti bylo stále ve stínu ustálených zvyků, jelikož žena pro společnost nepředstavovala žádnou autoritu. Ženy tak měly velké problémy při hledání zaměstnání právnického povolání. JUDr. Balík ve své díle píše, že *o tom svědčí i výsledky úsilí právniček o uplatnění ve státní správě a veřejné správě, kde se do konce roku 1925 nepodařilo žádné z nich získat stálé místo v právnické profesi.*⁵⁶

Změna pro ženy přišla po novele zákona o advokacii v roce 1922, kdy je již evidováno celkem 50 žen, jež byly přijaty jako koncipientky. První advokátkou se tak stala Matylda Wíchová – Mocová v roce 1928. Velkou výhodou stát se úspěšnou právničkou měly ženy, jež se narodily do právnických rodin, jelikož jim mohlo být umožněno pracovat v kanceláři jejich rodičů, o čemž svědčí například dcera doktora Františka Veselého Ludmila Kloudová, rozená Veselá, která se stala úspěšnou advokátkou a působila jako koncipientka v kanceláři svého otce.

Ženy se problematice prosazení žen v právnických povolání často věnovaly skrze literární tvorbu. Jako důkaz o tom svědčí dílo Marie Mikulové z roku 1936 *Žena v právním řádě československém*. Tyto problémy nezůstaly lhostejné ani mužům, jelikož Martin Frič zrežíroval v roce dílo *Advokátka Věra*. Zájem o povolání advokátky byl zřejmý hlavně v hlavním městě, jelikož v roce 1938 bylo evidováno Advokátní komorou v Čechách celkem čtyřicet pět advokátek z toho třicet tři v Praze.

---

⁵⁵ BALÍK, S. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, s. 149.

⁵⁶ BALÍK, S. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, s. 152.

Moravská advokátní komora evidovala v roce 1938 celkem čtrnáct advokátek, většina z nich působily v Brně.

Významné osobnosti advokátního stavu podílející se na vzniku první republiky

Za vznikem první republiky stojí celá řada osobností, včetně osobností práva znalých, kteří přímo či nepřímo podílely na uvedení do chodu nového státu. Advokáti tak byly zařazeni mezi poslance, senátory a členy vlády. Asi největší osobností, která patřila do okruhu advokacie tak byl bez pochyby JUDr. Alois Rašín. Nebyl to však jenom doktor Rašín, který se věnoval advokacii, byly to například Ivan Deder, pozdější ministr spravedlnosti, Václav Bouček, Alfréd Meissner nebo Eduard Koerner, pozdější prezident Nejvyššího kontrolního úřadu.

Po roce 1918 však také bylo umožněno studium, nejenom práv, i ženám, které se později dostávaly do podvědomí veřejnosti a začaly se řadit mezi osobnosti advokátního práva. První doktorkou práv byla Anděla Kozáková-Jírová, jež se věnovala notářství, první advokátkou, jež byla jiného pohlaví než mužského, se pak stala Matylda Wíchová-Mocová.⁵⁷

Alois Rašín

Za zřejmě nejvýraznější osobnost událostí na našem území po první světové válce lze označit Aloise Rašína, narozeného 18. října 1867 v Nechanicích. Doktor Alois Rašín byl politik, ekonom a první československý ministr financí.

Alois Rašín pocházel z početné rodiny, jelikož měl celkem osm sourozenců. Studoval na gymnáziu v Novém Bydžově, později v Broumově a studium ukončil v Hradci Králové. Po úspěšném složení zkoušky z dospělosti začal studovat na Lékařské fakultě v Praze, ale později přešel na fakultu právnickou, kterou úspěšně ukončil v roce 1891. Alois Rašín projevil svou touhu po politické angažovanosti již ihned po ukončení studií, kdy vydal brožuru České státní právo, která mu přinesla potíže. Právě jeho politická angažovanost si vyžádala svou daň v podobě žaláře, kam byl poslán po procesech s Omladinou⁵⁸ a také ztráty titulu, který byl však navrácen o opuštění borské věznice v roce 1895.

---

⁵⁷ *Historie advokacie v ČR*. ČAK. [online]. [cit. 26. 8. 2014]. Přístup z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=38>

⁵⁸ Procesy s Omladinou byl politický proces, jež se uskutečnil v Praze v letech 1893-1894. Skupina mladých radikálů se na užití demonstrací snažila o zlepšení národnostních práv a vyjadřování odporu proti státnímu zřízení. Mezi Omladinu tak byli řazeni například Alois Rašín, Stanislav Kostka Neumann nebo František Modráček. Z 76 obviněných bylo odsouzeno celkem 68, přičemž většině odsouzeným ještě nebylo ani 20 let.

V roce 1900 si založil vlastní advokátní kancelář a na chvíli se stáhl z politického dění, ne však na dlouho, jelikož mu byl umožněn vstup do strany mladočeské.

Byl také velmi činný v publicistické branži, jelikož zprvu přispíval do Radikálních listů nebo do deníku Slovo. Od vstup do mladočeské strany začal přispívat také do Národních listů. Během první světové války byl členem organizační skupiny odboje zvané Maffie.⁵⁹ Právě v procesu s odbojem byl znovu zatčen, tentokrát však odsouzen za trestný čin velezrady, a odsouzen k trestu smrti, od kterého byl nakonec zproštěn a trest změněn pouze do výkonu trestu odnětí svobody ve věznici po dobu deseti let. V roce 1917 byl amnestován, ačkoli o žádnou amnestii nežádal. Ihned po opuštění věznice se znovu zapojil do politického života a pomohl založit novou politickou stranu Česká státoprávní demokracie. Také získal znovu titul doktora práv, který předchozím trestným činem ztratil.

Stal se členem předsednictva Národního výboru a 28. října 1918 byl předsedou Národního výboru a stál vyhlášením nezávislosti československého státu. Je autorem zákon č. 11/1918 Sb. O zřízení samostatného státu československého.

Později začal působit jako ministr financí, kde tento úřad zastával v letech 1918 až 1919 v Kramářově vládě. Právě za jeho působení na ministerském postu došlo ke stabilizaci ekonomiky. Funkci ministra financí si vysloužil také ve Švehlově vládě, kde na tomto úřadě působil v letech 1922 až 1923, kdy nahrazoval Karla Engliša. Během mezidobí funkce ministra financí však nadále působil v politice jako poslanec za Československou národní demokracii.

Jeho opatření a úsporné rozpočty měly pozitivní vliv na vývoj poválečné ekonomiky, což přispělo k upevnění československé měny. Avšak jeho někdy až přísná jednání se setkala s negativním názorem u chudší části obyvatelstva. Právě nevole mezi chudšími občany vedly k tomu, že na doktora Rašína byl roku 1923 spáchán atentát. Ačkoli se mu dostalo okamžité lékařské pomoci, tak bývalý ministr financí svému zranění podlehl o měsíc později v Podolském sanatoriu. Za vraždou Aloise Rašína stál mladý anarchista Josef Šoupal, jež byl odsouzen k osmnáctiletému vězení.

---

⁵⁹ PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Nakladatelství BRÁNA, 2012. 720 s. ISBN 978-80-7243-597-5. S. 125-126.

Alois Stompfe

Narodil 7.4.1868 na Zbraslavi. Promoval roku 1891 v Praze na české univerzitě. Vlastní advokátní kancelář si otevřel v Praze roku 1900. Byl členem Spolku českých advokátů v Praze, kteří hrdě bojovali za ochranu jazykových práv v tehdejší monarchii. V roce 1910 byl zvolen do výboru pražské advokátní komory, kde se podílel na pracích o vypracování nového advokátního řádu. *Roku 1911 založil Zprávy spolku českých advokátů, orgán Spolku českých advokátů a vedl je do 1915, než byl povolán na vojnu.*⁶⁰ Ani ve vojenské službě však nezhálel a snažil se publikovat, kdy se ve svých pracích věnoval zejména zásadním otázkám české advokacie a její reformě.

Právě on byl tím impulzem obrození advokacie v novém tisíciletí. Chtěl prosadit vydání nového advokátního řádu a také advokátního tarifu. Apeloval na advokáty, aby ctili základní hodnoty výkonu advokacie jako poskytovat právní pomoc každému, jehož základní lidská práva byly ohroženy, zejména aby se poškozenému dostalo jeho zadostiučinění. Byl známý svými projevy, kde se snažil prosadit své názory. Svůj známý referát *Neodvislost advokacie v Moderním státě* prvně přednesl na druhé Sjezdu československých advokátů konanou v roce 1925, o tři roky později na pražském sjezdu poté přednesl svou vizi, kam by se měla advokacie posunout za dalších deset let., zejména trval na nezávislosti advokáta. Trval na oddělení advokacie od státního aparátu, stejně jako trval na posílení sociální jistoty advokátů v podobě zabezpečení advokátů pro případ invalidity a stáří.

Jeho krédo bylo: „*L amour du travail, le respect du vrai et beau, le desinteréssement, c est notre loi fondamentale.*“ neboli v překladu: láska k práci, úcta k pravdě a kráse a nezáujatost.

61

Od roku 1924 řídil Stálou delegaci československých advokátních komor, tedy od jejího zřízení, z pozice virilního předsedy, kdy na této pozici setrval až do roku 1935.

---

⁶⁰ KOBER, J. *Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994*, Praha: ČAK, 1994, s. 81.

⁶¹ KOBER, J. *Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994*, Praha: ČAK, 1994, s. 82.

Ivan Déder

Mezi osobnosti, jež se řadily do okruhu advokacie tak také měly velký podíl na vzniku samostatného československého státu, se řadí také Ivan Déder. Bývalý ministr spravedlnosti se narodil 2. března 1884 v malém městečku Malacky poblíž Bratislavy. Gymnázium vystudoval ve slovenské metropoli a následně odešel studovat práva na univerzitu v Budapešti, kde v roce 1907 získal doktorský titul.

Po studiích na právnické fakultě nastoupil do bratislavské advokátní kanceláře jako koncipient. Již během koncipientské praxe začal být činný v politice, stejně tak přispíval do týdeníku Národní hlásník. Během první světové války byl vážně zraněn v Rusku.

Po 28. říjnu 1918 již působil ve vrcholné politice jako jeden z představitelů Československé sociální demokratické strany dělnické. Působil jako ministr různých resortů jako například pro správu Slovenska nebo také spravedlnosti. Během druhé světové války přestal působit jako advokát, jelikož byl vymazán ze seznamu advokátů. Zároveň mu byl zabaven jeho bratislavský byt a byl nucen opustit Slovensko, protože pozbyl slovenské občanství, proto se odstěhoval do Prahy. V Praze jako účastník protifašistického odboje byl uvězněn na pankrácké věznici a poté byl eskortován do Terezína.

Po nástupu komunistického režimu již zmizel z politického života. V roce 1954 byl v politickém procesu odsouzen na tři a půl roku nepodmíněně, k jeho štěstí byl však amnestován. Zemřel v roce 1973. Roku 1992 byl in memoriam vyznamenán řádem T. G. Masaryka.⁶²

Václav Bouček

Václav Bouček byl dalším českým advokátem po meziválečného období, který působil v politice. Ještě před vznikem první republiky měl tu možnost vystudovat práva v českém jazyce na Karlo-Ferdinandově univerzitě. Po úspěšném studiu na právnické fakultě působil jako koncipient v Praze v roce 1899 byl zapsán do listiny advokátů. Stál za založením Spolku českých advokátů roku 1897, který vydával Časopis českých advokátů.

---

⁶² *Ivan Déder*. FDb.cz. [online]. [cit. 18. 8. 2016]. Přístup z: <http://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/565007-ivan-derer.html>

Byl členem České strany lidové a poté České strany pokrokové. Od roku 1908 byl majitelem časopisu Právnické rozhledy. Po vzniku samostatného státu se stal členem Revolučního Národního shromáždění. „*Vykonával několik funkcí. Byl členem ústavního a právního výboru, navrhovatelem a zpravodajem četných zákonů, například o změně vojenského trestního řádu, o reformě manželského práva, o vyhlášení zákonů a nařízení, o prozatímních opatřeních na ochranu vynálezů, o zřízení ministerstva pro sjednocení zákonodárství a organizace správní, o zřízení trestních sborových soudů I. stolice, o trestání válečné lichvy a lidových soudech pro ně, o podmíněčném odsouzení a podmíněčném propuštění, o zřízení Kanceláře presidenta republiky Československé, o dočasném zastavení působnosti porot. Kromě těchto citovaných zákonů však byl Václav Bouček zpravodajem k Ústavní listině, a k zákonům o složení a pravomoci Senátu, a též o ochraně svobody osobní, domovní a tajemství listovního.*“⁶³

Hynek Bulín

Ve vybraných advokátech, jež stály za vznikem první republiky a jejího fungování nelze opomenout Hynka Bulína, reprezentanta moravské advokacie. Brněnský advokát a politik se narodil 13. prosince 1869 v Horních Heršpicích. Vystudoval vyšší brněnské gymnázium a v roce 1890 odešel do Prahy studovat práva Karlo-Ferdinandovy univerzity. V roce 1900 získal titul doktora práv. Život v Praze ho však nezaujal, proto odešel vykonávat advokacie zpět do Brna. Kromě advokacie se zajímal také o politiku.

V roce 1907 se stal poslancem Říšské rady, kde působil až do roku 1911. Z Vídně se poté přesunul zpět do Brna, kde působil jako poslanec členem Moravského zemského sněmu. Byl také představitelem odboje a byl také jednou z vůdčích osobností brněnského říjnového převratu v roce 1918. Po vzniku samostatného státu zasedal v Revolučním národním shromáždění. Zasedal u Státního soudu a poté v letech 1931 až 1937 působil na pozici prezidenta Moravské advokátní komory.

Hynek Bulín byl společensky velice činný, což dokládá jeho aktivita v nejrůznějších spolcích, působením v divadle a v Sokole. Věnoval se řečnictví, žurnalistice a také literární tvorbě. Na Stálé delegaci advokátních komor Československé republiky se ostře ohradil proti židovským opatřením. Jeho slova byly: „...*bojovati za právo nesmí znamenati pomáhati špatnosti k*

---

⁶³ BALÍK, S. *Advokát Bouček nad ústavní listinou z roku 1920*. [online]. [cit. 24. 8. 2016]. Přístup z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=15338>

vítězství proti právu... Advokát nesmí býti nepřítelem lidu, advokát dovede pracovati nezištně. Všechna moc pochází z lidu, avšak z lidu uvědomělého, nikoliv zfanatizovaného“⁶⁴

Syn Hynka Bulína měl velký podíl na obnově brněnské právnické fakulty v roce 1969.

Soudní soustava v letech 1918 až 1938

Přijetím recepčního zákona (zákon číslo 11/1918 Sb. z. a n.), byla převzata kompletní soudní soustavu Rakouska – Uherska. Zákon tak stanovil kontinuitu právního řádu monarchie, čímž se zákonodárci vyhnuli právnímu vakuu, které právě při vzniku nového státu může nastat. Na území Čech, Moravy a Slezska tak nadále platila rakouská právní úprava a Slovensko a Podkarpatská Rus převzala uherský model.

Po přijetí recepčního zákona tedy hierarchie soudní soustava zůstává stejná, kdy nejnižší článkem soudní soustavy představují okresní soudy, kde bylo rozhodováno především samosoudci. Dalším článkem soudní soustavy byly soudy krajské, někdy také označovány jako sborové soudy první stolice. Soudům, dle výkonu jejich pravomocí, náležel přívlástek, který označoval právě danou pravomoc soudu. Soudy tak nesly označení jako soudy civilní, exekuční, trestní nebo obchodní. Dalším na pomyslné stupnici soudní soustavy zde byly soudy Vrchní se sídlem v Praze, Brně, Bratislavě a Košicích. Posledním v soudní hierarchii řádných soudů zde působil Nejvyšší soud v Brně, jehož pravomoc zasahovala na celé území ČSR.

Zákon č. 5/1918 Sb. upravoval postavení Nejvyššího soudu ČSR.⁶⁵ Původně měl sídlo v hlavním městě, nicméně v roce 1919 přesídlil do moravské metropole, kde působí dodnes. Soud se skládá z prvního a druhého presidenta, ze 4 senátních presidentů a z 25 radů nejvyššího soudu i z příslušného pomocného personálu.⁶⁶

Území ČSR bylo rozděleno na soudní okresy a kraje, kdy v každé okresu působil okresní soud, a v každé kraji soud krajský. Stejně jako dnes, tak i tehdy byla situace v hlavním městě trochu specifická, jelikož zde kromě okresních soudů působil také okresní soud obchodní, jehož

---

⁶⁴ BALÍK, S. a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: ČAK ve spolupráci s Národní galerií, 2009, s. 178.

⁶⁵ Zákon o Nejvyšším soudu č. 5/1918 Sb. ze dne 2. listopadu byl změněn zákonem č. 216/1919 Sb. ze dne 16. dubna 1919. Tato změna se týkala sídla a složení a působnosti Nejvyššího soudu.

⁶⁶ Zákon č. 5/1918 Sb. z. a n., jímž se zřizuje nejvyšší soud

agendou bylo vyřizování obchodních sporů nebo také sporů ze směnek. Kompetencí krajského soudu v Praze bylo také mimo jiné vyřizování obchodních sporů.

Civilní soudy v letech 1918 až 1938

Od roku 1918 byl pro československé soudnictví významný rok 1928, kdy na celém našem území sjednocena soudní soustava. Existovaly zde tři typy soudů: soudy řádné, mimořádné a rozhodčí, přičemž většina agendy byla předložena soudům řádným, mezi které patřily soudy okresní, krajské, vrchní a nejvyšší soud.

Okresní soudy byly vytvořeny v každém územní obvodu neboli soudním okresu. Stejně tak v každém kraji byl zřízen krajský soud a nad těmito soudy byly v soudní hierarchii soudy vrchní, které byly na našem území celkem čtyři.

Mimořádné soudy v letech 1918 až 1938

Mezi nejtypičtějšího představitele mimořádných soudů bychom bezpochyby zařadili soudy živnostenské, do jejichž kompetence patřily spory mezi zaměstnavateli a zaměstnanci při výkonu živnosti. Živnostenské soudy nebyly zřízeny v každém soudním obvodu, přičemž pokud v určitém obvodu nebyl zřízen živnostenský soud, jeho pravomoc byla vykonávána soudy řádnými.⁶⁷ Soudy živnostenské byly zřízeny pouze jako soudy dvouinstanční, v praxi tak bylo rozhodnutí krajského soudu konečné.

V Československé republice byla velice rozšířena lodní doprava, zejména na povodí řeky Labe, proto byly vytvořeny Labské plavební soudy, do jejichž kompetence patřily spory vznikající na řece Labi. Byly to okresní soudy, jež měly sídlo v blízkosti povodí řeky. Vzhledem k tomu, že spory vznikající na řece patřily ke sporům mezinárodním, tak jako odvolací orgán mohla působit Mezinárodní komise labská se sídlem v Drážďanech v sousedním Německu.⁶⁸

Do soudní soustavy tehdejší doby patřily také soudy pojišťovací, do jejichž působnosti patřily, jak již vyplývá z názvu spory vznikající z právních předpisů sociálního zabezpečení. Tyto

---

⁶⁷ ADAMOVIČ K. *Dějiny českého soudnictví od počátku české státnosti do roku 1938*, Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 111.

⁶⁸ ADAMOVIČ K. *Dějiny českého soudnictví od počátku české státnosti do roku 1938*, Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 111.

soudy podobně jako soudy živnostenské byly pouze dvou instancí, kdy druhou a konečnou instancí představoval vrchní soud pojišťovací v Praze.

Soudní soustava První republiky ještě do svých řad řadila také soudy rozhodčí, které byly rozděleny na soudy dobrovolné a obligatorní. Dobrovolné soudy rozhodovaly spory vznikající ze smluvních sporů, rozhodčí spor tak byl projednán dohodou smluvních stran, aby spor nemusel být řešen u soudu řádného. Obligatorní soudy rozhodčí neboli povinné, rozhodovaly spory, které upraveny v zákonech o veřejném pojištění.

Trestní soudnictví v letech 1918 až 1938

Formát trestního soudnictví po roce 1918 zůstal totožný, jež byl v období monarchie. Zvláštností bylo také rozdílné postavení soudů zemí Československé republiky, jelikož na Slovensku a Podkarpatské Rusi byla struktura soudů jiná než v českých zemích. Bylo tak zapotřebí reformovat soudní soustavu a sjednotit soudní soustavu, nicméně výrazné reformy se trestní soudnictví nedočkal. Vznikem nového státu se v trestním soudnictví snížil počet trestních soudců, jelikož většina soudců musela být poslána na Slovensko nebo Podkarpatskou Rus. Počet soudců byl také ovlivněn odchodem soudců do jiného povolání. Počet trestních soudců se zvyšoval, ale kriminalita přibývala, zejména majetkoprávních deliktů, které souvisely také s Velkou hospodářskou krizí v roce 1929.

Stát tak na nepříznivý stav reagoval v podobě snížení počtu členů senátů trestních soudů na krajských soudech, stejně tak na soudech vrchních. Tato opatření měla mít pouze provizorní charakter, nicméně byla však opakovaně prodlužována, jelikož nepříznivý stav týkající se počtu soudců setrval.

Porotní soudy

Porotní soudy byly recipovány z dob monarchie. Porotní soudy dle prof. Adamové tak porotní soudy rozhodovaly na základě těchto právních předpisů:

- *pro zločiny a přečiny, spáchané obsahem tisku, mimo zločinů a přečinů dle zákona č. 50/1923 Sb. z. a n., na ochranu republiky, a zločinů a přečinů podle zákona č. 111/1927*

*Sb. z. a n., o nekalé soutěži, a s výjimkou zločinů utržení na cti a přečinů proti cti, pro které podle zákona č. 124/1924 Sb. z a n. byly příslušné soudy kmetské.*⁶⁹

- *pro zločiny a přečiny označované jako politické, které byly v trestním zákoně jednotlivě uvedeny.*
- *pro zločiny tzv. těžké, na které zákon za každých okolností stanoví trest delší pěti let, nebo pro čin spáchaný za přitěžujících okolností, s nimiž trestní zákon takovou trestní sazbu spojuje nebo ji žalobce navrhne v obžalobě.*
- *pro jiné trestné činy, spáchané obžalovaným, postaveným před porotní soud pro delikt porotnímu soudu patřící a kterým byly ve skutkové souvislosti.*⁷⁰

Porotní soudy byly zřízeny v budově soudů krajských, přičemž porotní soud nezasedal stále, ale pouze jednou za tři měsíce. Soud byl tvořen dvěma složkami, a to soudním dvorem a lavicí z porotců. Soudní dvůr byl tvořen třemi soudci z povolání.⁷¹ V čele porotního soudu stál jeho předseda spolu s jeho náměstkem, kteří byli jmenováni prezidentem vrchního soudu. Porotce mohl být součástí porotního soudu po splnění daných předpokladů, mezi nimiž byl minimální věk 35 let, domovské právo v některé obci. S funkcí porotce porotního soudu byla neslučitelná s jejich služební postavení, týkalo se to tak profesí jako učitelů, úředníků atd., dokonce nemohly býti ani duchovní. Dále bylo s touto funkcí neslučitelné působení na pozici starosty obce, případně jinou funkcí v samosprávném celku.

Každá obec si sestavila zvláštní komisi, která byla sestavena ze starosty a čtyř dalších členů, kteří vedli seznamy občanů splňujících podmínky pro výkon porotce porotního soudu. Tyto seznamy byly poté vyvěšeny na úřední desce, aby se případný kandidát na porotce mohl proti tomu ohradit námitkami. Seznam osob, které nevyužily svého práva podat námitky do osmi dnů, tak byl odeslán na příslušný krajský soud.

Před samotným soudním líčením tak bylo zapotřebí zaplnit lavici porotců, kteří byli obesláni, aby se dostavili na krajský soud a naplnili tak potřebný počet. Porotci však mohli být také vyloučeni z účasti na soudním řízení, pokud bylo nějakých pochyb o jejich podjatosti vzhledem

---

⁶⁹ Kmetické soudy byly soudy zřízeny od roku 1924, do jejichž kompetence spadaly trestné činy utržení na cti. Tyto soudy byly složeny ze tří soudců a dvou kmetů. Jejich volba byla v podstatě totožná s volbou porotců.

⁷⁰ ADAMOVI K. *Dějiny českého soudnictví od počátku české státnosti do roku 1938*, Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 119.

⁷¹ ADAMOVI K. *Dějiny českého soudnictví od počátku české státnosti do roku 1938*, Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 120.

k projednávanému případu. Porotce měl právo klást obžalovanému otázky nebo navrhnout důkazy.

Státní soud, soudy stanné a soudy mládeže v letech 1918 až 1938

Státní soud byl zřízen za účelem řízení ve věci trestných činů velmi závažných, mezi které byly řazeny například zločiny uvedené v zákoně na ochranu republiky, nebo trestné činy spojené s útokem na ústavního činitele. Státní soud byl zřízen v roce 1923. Rozhodoval v senátu státního soudu, přičemž jeho šestičlenný senát byl sestaven ze třech soudců z povolání a třech soudců přísedících, pro něž platilo, že musely být státní občané ČSR a jejich minimální věková hranice byla stanovena na věk čtyřiceti let. Spolu s těmito podmínkami byly jejich podmínky totožné s těmi, které platily pro porotce u porotních soudů.

Soud stanný patřil k zvláštnímu typu soudu, jelikož je ustanovení bylo spojeno s vyhlášením stanného práva, ke němuž došlo například v případě vzbouření, kdy již nepostačily dosavadní zákonné prostředky. Soud stanný zasedal také při zvlášť závažných zločinech jako například vraždy nebo zhářství. Stanný soud tvořili čtyři soudci z povolání, z nichž jeden byl předsedou.⁷² S vynesením rozsudku byl spojen většinou spojen také tresti smrti.

Soudy mládeže byly zřízeny pro trestné činy spáchané mladistvými, za něž byly považováni osoby starší čtrnácti let a mladšími věku osmnácti let. Stejně tak měly tyto soudy na starost některé trestné činy rodičů, opatrovníků, kteří se trestného činu dopustili proti dítěti. Tyto soudy byly zřízeny v roce 1931 jako soudy zvláštní. Tresty pro mladistvé byly podobné trestům dnešní doby. Soudce mladistvých tak činil opatření, aby se mladiství dostalo co nejvhodnějším způsobem jejich mravní nápravy. Tresty měly podobu spíše výchovného charakteru.

Vojenské soudy

Vojenské soudy sloužily pouze určitým osobám, které byly v určitém poměru k branné moci. Vztahovaly se jednak vojáky činné ve službě, četníky, gážisty mimo službu, případně další osoby, které byly povolány k určitému úkolu například během války. Vojenské soudy tak

---

⁷² ADAMOVIČ K, *Dějiny českého soudnictví od počátku české státnosti do roku 1938*, Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 124.

posuzovaly trestné činy vojenských osob, nebo trestné činy, jež byly zaměřeny proti národní obraně.

Vojenské soudy tvořily celou soustavu soudů, mezi které byly řazeny soudy brigádní, soudy divizní a nejvyšší vojenský soud. Stejně jako civilní soudy tvoří určitou hierarchie, tak tomu bylo také u soudů vojenských. Proto přestupky a přečiny s trestní sazbou nepřesahující šest měsíců patřily do kompetence brigádních soudů. O těchto trestných činech rozhodoval samosoudce, jíž byl justiční důstojník.

Soudy divizní si vyhradily rozhodování o trestných činech, které nepatřily do kompetence soudů brigádních. O těchto činech tak rozhodovaly v první instanci, nicméně zároveň tvořily odvolací soud pro rozhodnutí soudů brigádních. Soud tvořili dva justiční důstojníci různé hodnosti.

Do kompetence nejvyššího vojenského soudu patřily opravné prostředky proti rozhodnutí soudů divizních a také rozhodovaly o zmatečných stížnostech. Rozhodoval v senátech složených z prezidenta nebo viceprezidenta, jež senátu předsedali, a čtyřmi rady nejvyššího vojenského soudu.⁷³

Obsazení a složení soudů

U okresních soudů rozhodovali samosoudci. U krajských soudů rozhodoval jediný soudce, pokud se jednalo o méně závažný spory, které nepřesáhly hodnotu 20 000 Kč. I ve sporech s hodnotou nad 20 000 Kč mohly být učiněny úkony jediným soudcem, soudce však nemohl vydat rozhodnutí ve věci samé. Krajské soudy většinou tedy rozhodovaly ve sborech, do kterých byli také povoláváni soudci laikové. U vrchních soudů bylo rozhodováno v senátech, a to buď v pětičlenných nebo tříčlenných u méně závažných případů. V pětičlenném senátu pak zasedal Nejvyšší soud.

---

⁷³ ADAMOVÁ K. *Dějiny českého soudnictví od počátku české státnosti do roku 1938*, Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 125.

Příslušnost soudů

Příslušnost je rozdělována dle několika kritérií, ale těmi hlavními, jež jsou užívány i v dnešní době, tak jsou příslušnost místní a věcná. Místní příslušnost má spojitost s právní skutečností, jež je spojena s určitým konkrétním místem.

Naproti tomu věcná příslušnost, je spojena s určitým typem orgánu, který je s to danou věc projednávat, protože například ne všechny právní skutečnosti jsou projednávány před soudy, ale mohou být projednávány také jinými orgány.

Místní příslušnost

Podobně jako je tomu i dnes, tak i tehdy byla příslušnost soudů u fyzických osob dle bydliště fyzické osoby a u právnických osob byla místní příslušnost soudů brána dle sídla právnické osoby.⁷⁴ Tomuto by se dalo říkat obecná místní příslušnost soudů, protože právní řád ČSR znal jak soudy obecné, jejichž příslušnost byla stanovena dle výše uvedených kritérií, tak také soudy zvláštní, které byly rozděleny do dvou kategorií, a to na soudy výlučné a soudy na vůli dané.

K soudům výlučným patřily například soudy ve věcech manželských, jehož místní příslušnost byla stanovena dle posledního společného bydliště obou manželů. Dále to byly soudy záležitostí pozůstalostních, kde rozhodoval soud, u kterého projednání pozůstalosti bylo zahájeno.⁷⁵ Příslušnost soudu, který vedl spor o nemovitost, byla dle obvodu, kde se daná nemovitost nacházela.

Soudy na vůli dané, resp. dané na výběr, byly ve věci místní příslušnosti tolerantnější, jelikož se jednalo především o bagatelní soudní spory, kdy žalobce většinou nebyl ekonomicky silný. Jedná se spory o zaměstnání, statky, kdy se místní příslušnost určovala jednak dle místa předmětu sporu, místa zaměstnání nebo místa statku.

Příslušnost soudů trestních byla odvozena od obvodu, kde byl trestný čin spáchán. Případně, že byl trestný čin spáchán ve více soudních okresech, a nebylo za jisto, v kterém okrese byl trestný čin spáchán, tak příslušný soud byl, který jako první započal vyšetřování.⁷⁶ Případně byla

---

⁷⁴ Viz § 75 jurisdikční normy zák. č. 110/1895 ř.z a č. 111/1895 ř.z.

⁷⁵ Viz § 77 jurisdikční normy zák. č. 110/1895 ř.z a č. 111/1895 ř.z.

⁷⁶ Viz § 51 „o příslušnosti soudů trestních“ trestního řádu československého.ř.z.č. 119 z r. 1873.

příslušnost stanovena dle bydliště pachatele, nebo kde se pachatel pohyboval. Trestný čin spáchaný v cizině příslušníkem ČSR, bylo bráno v potaz bydliště pachatele.

Věcná příslušnost

Věcná příslušnost se odvíjela jednak od hodnoty předmětu sporu a jednak od jednoduchosti sporu, kdy byla třeba rozhodnout rychle a pružně. Těmito soudními spory byly věcně příslušné okresní soudy. Zmíněná hodnota sporu byla limitována částkou do výše 5000 Kč. V trestním řízení rozhodovaly okresní soudy především ve věcech méně závažných deliktů a také o přestupcích. Méně závažnými zločiny je míněno především drobné krádeže, podvody, zpronevěry nepřesahující částku 2000 Kč. Okresní soudy se také podílely na vyšetřování trestných činů. Proti rozhodnutí okresního soudu bylo možné podat odvolání do tří dnů.

Krajské soudy rozhodovaly ve věcech majetkové hodnoty přesahující částku ve výši 5000 Kč, dále pak spory, jež zasahovaly do veřejného zájmu, kde bylo třeba vyšší profesionality k úsudku rozhodování. Také spory ve věcech rodinného práva. Ve věcech trestních působily jako soudy vyšetřovací. Krajské soudy rozhodovaly ve sborech, kdy jeden či více soudců ze sboru byl zvolen jako soudce vyšetřovací. Rozhodovaly poté o trestných činech, jež nenáležely do gesce okresních soudů, stejně tak vedly jednání o opravných prostředcích. Proti rozsudkům sborovým soudům bylo možné podat odvolání, pokud rozhodoval v prvním stupni, nebo zmateční stížnost.

Vrchní soudy v civilních věcech rozhodovaly poměrně málo. Do jejich kompetence v civilní právu náležel například spor o náhradu škody vzniklé na základě nesprávného úředního rozhodnutí nebo také ve věcech náhrady škody způsobené poškozením civilních práv během války. V trestních věcech působily jako odvolací proti rozhodnutí sborových soudů.

Jako soud zrušovací zde působil Nejvyšší soud, který například rozhodoval o zmatečných stížnostech nebo jako také rozhodoval o opravném prostředku proti rozsudku Státního soudu. Posuzoval také zmatečné stížnosti podané generálním prokurátorem pro zachování zákona. Mohl vynést osvobozující rozsudek nebo také nařídít obnovu řízení. Musely však vyjít najevo skutečnosti, které by zpochybňovaly doposud zjištěné skutečnosti.

Kromě specializovaných soudů, jimiž byly například soudy pracovní, labské, pojišťovací ve věcech civilních, nebo ve věcech trestních například soudy vojenské, mládeže, kmetské nebo speciální státní soud (na ochranu republiky), zde působil také Nejvyšší správní soud zřízen zákonem č. 3/1918 Sb., který převzal kompetence Říšského soudu.

Speciální soud, stojící mimo soudní soustavu, byl Ústavní soud, který vznikl na základě zákona č. 162/1920 Sb. Ústavní soud ČSR byl jedním z prvních ústavních soudů poválečné Evropě spolu s Ústavním soudem v Rakousku. Ústavní soud rozhodoval v sedmičlenném sboru, jež byl vytvořen tak, že tři soudce, včetně předsedy, jmenoval prezident republiky, další čtyři byli do svých funkcí delegováni, a to dva Nejvyšším soudem a dva Nejvyšším soudem správním. Jejich funkční období bylo desetileté.⁷⁷ Svou činnost započal v roce 1921 po schválení jednacího řádu v čele s předsedou Karlem Baxou. V roce 1931 byl skončeno desetileté funkční období soudců Ústavního soudu, nicméně další sbor byl ustanoven až v roce 1938 pod vedením Jaroslava Krejčího, jenž působil jako tajemník soudu. Ústavní soud svou činnost poté přerušil během války, přičemž v letech 1948–1989, ačkoli zřízen zákonem, vůbec nepůsobil.

Soudní kancelář

U každého soudu působila soudní kancelář, jež měla na starost administrativu příslušného soudu a zajišťovala jeho chod. U soudu většinou působily dvě soudní kanceláře, jedna pro trestní úsek a jedna civilní. Pokud bylo podáno první podání na příslušný soud, prvně putovalo na soudní kanceláře, které soudnímu případu přidělily spisovou značku a doručovaly podání příslušnému soudci. Soudní kanceláře zajišťovaly také skutečnost, aby soudní podání bylo náležitě a včas odesláno, stejně tak ručily za správnost podání. V dnešní době bychom jejich náplň práce srovnávali s vyššími soudními úředníky, i tehdy mohly soudní kanceláře vykonávat neodkladné a jednoduché úkony.

Úkony soudních kanceláří se rozlišovaly na dvě kategorie a na ty soudní procesy jednoduché (malého rozsahu), kdy soudní kanceláře vypracovávaly jednoduché úkony jako sepis jednoduchých usnesení, vydání platebního rozkazu a jiné věci. Vždy byl však předmětný dokument vydán pod dohledem příslušného soudce. Ve velkém rozsahu pomocníci vystupovali v exekučním řízení. Když soudce pouze výkon rozhodnutí nebo exekuci povolil, nižší soudní

---

⁷⁷ <https://www.usoud.cz/historie-ustavniho-soudnictvi/>

úředník pak sám zabavoval nebo uschoval zabavené věci a prováděl jejich dražbu k získání prostředků pro uspokojení věřitele.⁷⁸

Okresní soud Benešov v letech 1918 až 1938

Pro nastínění dějin ve vybraném soudním okrese je třeba také nastínit vznik města v němž sídlí předmětný okresní soud, zejména s jakými událostmi jsou spojeny základy tohoto města. Tento soudní okres prošel o svého vzniku dlouhým vývojem, kdy okresní soud svou agendu vykonává do dnešního dne.

Okresní soud v Benešově dnes sídlí na Masarykově náměstí č. 223, kdy zde funguje od roku 1850, kdy se přesunul právě do této budovy, jež byla dříve užívána jako radnice.

Historie města Benešov

Rok vzniku tohoto města je předmětem mnoha diskuzí, jelikož není přesně stanoveno, kdy přesně došlo k osídlení území města. Diskuze jsou však vedeny nad roky 1038 nebo 1048. Předchůdcem města byl opevněný dvorec zvaný Karlov, které sloužilo pánům z Benešova, než byl postaven zámek Konopiště. Na Karlově byl později vybudován minoritský klášter. Postupem času během čtrnáctého století se zde začínala tvořit osada, která v počátcích šestnáctého století začíná připomínat město, jehož hlavní dominantou bylo tržiště, dnešní Masarykovo náměstí.

V roce 1420 byl minoritský klášter vypálen a téměř zničen husity, jelikož město Benešov stálo v jejich tažení na Prahu. Vzestupu se však město dočkalo za vlády Jiřího z Poděbrad, jelikož se právě v prostorách minoritského kláštera pořádaly zemské sněmy. Právě zde se odehrávaly jednání o zajištění příměří v katolické Evropě za účasti Eneáše Silvia Piccolomini.⁷⁹

V roce 1850 se Benešov stal okresním městem. Tohoto roku se také přemísťuje místní radnice na úkor okresních institucí. V budově bývalé radnice tak sídlil jednak okresní soud, tak také okresní hejtmanství, berní úřad a berní správa. Budova byla z počátku jednopatrová a pro

---

⁷⁸ ADAMOVIČ, K., *Dějiny českého soudnictví od počátku české státnosti do roku 1938*, Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 109.

⁷⁹ Enea Silvio Bartolomeo Piccolomini (1405-1462) italský humanista, který usedl na papežský stolec roku 1458. Je autorem díla *Commentaries*, jež je autobiografií papeže v době pontifikátu.

všechny instituce prostorově nevyhovující, proto se postupem času rozrostla o jedno patro a okresní hejtmanství se v roce 1912 přestěhovalo do jiné budovy.

Po vzniku Československé republiky byl právě na benešovském vlakovém nádraží vítán Tomáš Garrigue Masaryk, který se zde zřejmě potkal s doktorem Františkem Veselým, při své cestě do Prahy.

Významné advokátní osobnosti působící v okrese Benešov v letech 1918 až 1938

Město Benešov se těší velké oblibě osobností advokátního práva zejména v minulosti, jelikož zde můžeme stopy zřejmě dvou největší právních osobností prvorepublikového advokátního práva, a to jednak Františka Veselého a Ivana Kloudy, syna Antonína Kloudy, jež stál za počátkem advokacie v rodu Kloudů.⁸⁰

Benešov se tak těšil oblibě ze strany vysokých státních úředníků, jelikož většina z nich využívala právních služeb benešovských advokátů, za zmínku stojí například klientela rodina T. G. Masaryka, jež si pro právní rady jezdili právně do Benešova.

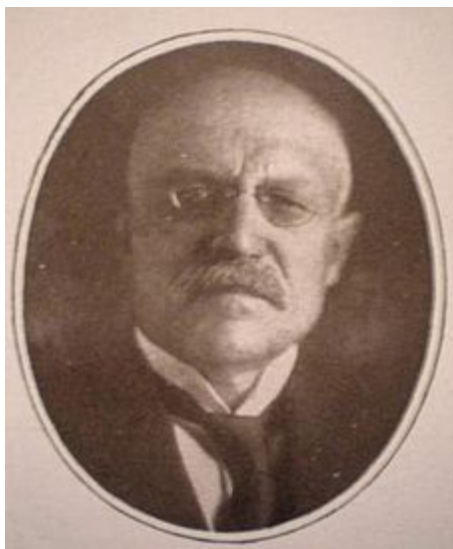
Také se zde objevují významné ženy z řad advokacie, které se k právníckým povoláním postupně dostávaly po umožnění studia na právnických fakultách po roce 1918.

František Veselý

Zřejmě největší osobnost advokátního práva působícího ve městě Benešov byl bez pochyby František Veselý. Narodil se v Jičíně dne 18. září 1863, kde jeho otec provozoval cukrárnu. Svou matku nestihl pořádně poznat, jelikož téměř za dva roky od jeho narození jeho matka podlehla ve svých třiatvaceti letech tuberkulóze. Na jeho výchově měla velký podíl matka jeho zesnulé maminky, které se právě po smrti své dcery ujímá jeho výchovy. Jeho otec byl v roce 1873 nucen opustit rodný Jičín z důvodu okupace města pruskou armádou a se svou novou rodinou se přestěhoval do Prahy.

---

⁸⁰ Antonín Klouda (1871–1961) byl pražský advokát původem z Lysolají. V roce 1898 promoval z práv ve Štýrském Hradci. Poté působil jako advokát nejdříve v Telči, Pardubicích, a nakonec v Praze. Byl členem revolučního Národního shromáždění. Působil také jako

Školní docházku započal na obecné škole v Jičíně, odkud se poté přesunul do gymnázia, kam byl přijat na základě přijímacích zkoušek z českého jazyka.⁸¹ Ačkoli podmínky na gymnáziu nebyly zrovna ideální, na toto studium vzpomínal František Veselý s oblibou, zejména pak na kantora Františka Lepaře: *„Povahy byl značně prudké až cholerické, takže třeba na nižším gymnáziu při jeho hodinách vzalo za své mnoho kříd, sešitů, knih i klobouků, než se mu podařilo vpravit do nepoddajných hlav alespoň kousek své zamilované řečtiny. Zato pak v nejvyšších třídách jeho zásluhou překládali bez obtíží řecké klasiky i slabší žáci. Lepař nesedával v hodinách za katedrou, procházel mezi lavicemi a dovedl s takovým zanícením vykládat krásy antické literatury, že hodina plynula příjemně a záživně a utekla jako voda... Byl rozeným učitelem, zapáleným pro svůj obor i pro dobro svých žáků. Své výbuchy hněvu vyvolané neznalostí studentů vyvažoval strhujícím nadšením, které se přelévalo na posluchače. V jeho hodinách nebylo šablony, nudy, vše dýchalo teplem a životem. Své mimoškolní nálady nikdy nepřenášel mezi své žáky, před ně předstupoval vždy s chutí a radost.“*⁸²

Své volné chvíle vyplňoval čtením knih a turistikou. Jelikož jejich finanční podmínky nebyly zrovna ideální, tak přijal nabídku doučovat mladšího spolužáka z gymnázia Englberta Erbena z Lomnice nad Popelkou, kde se seznámil se svou životní láskou Miladou Erbenovou, sestru doučovaného. Finanční situace mladého Františka Veselého však stále nebyla úplně ideální, tak rozhodl zkusit práci v advokátní kanceláři doktora Kloučka. Možná toto byl ten impuls pro mladého studenta stát se právníkem.

Po úspěšném ukončení gymnázia započal v roce 1881 studia na právnické fakultě v Praze. Stejně jako během života v Jičíně, tak ani v Praze se nemohl spolehnout na podporu svého otce, proto byl také osvobozen od kolejného, ale vždy musel na začátku každého semestru dokládat vysvědčení chudoby. Bídou však nadějný student nikdy netrpěl a stejně jako v Jičíně, tak také

---

⁸¹ Od školního roku 1867 se na jičínském gymnáziu vyučovalo v českém jazyce. Srov. ANM, fond František Veselý, k. 21, inv. č. 2529, Přednáška Františka Veselého o Františku Lepařovi.; Jičínské gymnázium 1624-1999: almanach k 375. výročí, Jičín 1999, s. 27.

⁸² HOFFMANNOVÁ, Jana, *František Lepař*, Jičín 1999, s. 12.

v Praze si přivydělával doučováním studentům. V roce 1883 byla pražská univerzita rozdělena na dvě větve, na německou část a českou, ve které působil František Veselý.

Během studia práv započal svou stáž v advokátní kanceláři doktora Čapka. Přestože jeho kariéra postupně nabírala ten správný směr, tak i tak se rozhodl přihlásit se na vojenskou službu, avšak kvůli nepříznivému zdravotnímu stavu neprošel lékařskou prohlídkou. Během svých studií se také seznámil s dalším významným advokátem působícím v Benešově, Juliem Taussigem.

V roce 1885 však i přes časově náročné období úspěšně ukončil své studium práv, čímž se znovu přiblížil svému snu otevřít si vlastní advokátní kancelář, což také vyplývá z jeho dopisů: *„Už to jinak nebude, ten pan Veselý bude přece jen advokátem, soudím tak dle podpisu, všichni advokáti se stydí za své pravé jméno, a proto to tak naškrtnou, že nikdo ten podpis nerozluští, leda kdo je zná“*⁸³

Ukončení studia vedlo k ukončení pobytu v Praze a způsobilo návrat Františka Veselého do jeho rodného Jičína. Chtěl znovu navázat spolupráci v kanceláři doktora Kloučka, kde předtím působil, avšak to se mu bohužel poštěstilo. Jako koncipient tak začal působit až u moravského advokáta Františka Brzobohatého v Lipníku nad Bečvou, kam zamířil po své stáži u jičínského krajského soudu, kde se mu dostalo velice kladného hodnocení od prezidenta soudu.⁸⁴ V malém moravském městě se rychle adaptoval, začal se také politicky angažovat, a jelikož disponoval výbornými řečnickými schopnostmi, tak se mu dostalo od veřejnosti velké obliby.

V roce 1887 úspěšně skládá poslední rigorózní zkoušku, čímž si vysloužil titul doktora práv. Po promoci se tak opět vrací na Moravu vykovávat svou koncipientskou praxi, kde již však si může dovolit započít snahu o jeho vlastní literární tvorbu. První jeho pokusy tak mířily do časopisu Právník, za což také začínal obdržovat první honoráře. Právě úspěch jeho psaní znamenal podnět se tomuto hobby více věnovat. Jeho hlavním tématem bylo zpočátku odsuzování česko-německého soužití v Lipníku nad Bečvou. Začal se také angažovat v místních spolcích, především politických a dramatických.

---

⁸³ ANM, fond František Veselý, k. 1, inv. č. 34, Výňatky z dopisů Františka Veselého z Jičína, Prahy, Lipníku nad Bečvou a z Tábora do roku 1892, s. 2.

⁸⁴ ANM, fond František Veselý, k. 1, inv. č. 34, Výňatky z dopisů Františka Veselého z Jičína, Prahy, Lipníku nad Bečvou a z Tábora do roku 1892, s. 7.

Odloučení od jeho snoubenky ho však motivovalo sehnat si praxi v Čechách, proto započal hledání advokátní kanceláře blíže své nastávající. Byl však rozhodnutý se nevrátit do rodného Jičína, kde mu to bylo dle jeho slov: „*vše už cizí*“⁸⁵ Proto přijal nabídku koncipientké praxe v Táboře u doktora Cikharta⁸⁶, čímž započala jeho další etapa. V roce 1890 se oženil s Miladou Erbenovou v Poděbradech po dlouholetém zasnoubení. Stejně jako Lipníku nad Bečvou tak také v jihočeském Táboře se začal angažovat do divadla a také praktikoval svou oblíbenou turistiku po okolí svého nového působiště. V roce 1892 po vykování povinné advokátní praxe tak úspěšně složil advokátní zkoušky u vrchního zemského soudu v Praze, čímž si mohl uskutečnit svůj dlouholetý sen otevřít si vlastní advokátní kancelář. Jako vhodné místo pro započatí své advokátní kanceláře si vybral město Benešov, kam se mohl přestěhovat také se svou manželkou Miladou.

V Benešově již strávil celý svůj zbytek života. Do města ho táhla nejen jeho poloha, ale také skutečnost, že ve městě sídlilo okresní hejtmanství, berní úřad a také okresní soud. Jako hrdý Čech také ocenil, že se v Benešově nenacházelo příliš mnoho obyvatel německé národnosti, stejně jako bohatý kulturní život a také krásné okolí pro jeho oblíbenou turistiku. Po otevření vlastní advokátní kanceláře se mu splnil také jeho další založit rodinu. Byl otcem čtyř dětí, ve stopách advokacie však šla pouze nejmladší dcera Ludmila Kloudová, rozená Veselá, která také odsloužila povinnou koncipientkou praxi u svého otce.

Postupem času František Veselý také nacházel cestu ke svým nevlastním bratrům žijícím v Praze. Jeho bratr Antonín však byl velice problémový vzhledem k tomu, že se pohyboval v kruzích dělnické mládeže, které často pořádaly četné demonstrace. Právě jedna z demonstrací byla jeho bratrovi osudnou, kdy po napadení policisty byl zatčen a obžalován. František Veselý však tento skutek dokázal překvalifikovat na pouhý přestupek, čímž si jeho bratr vysloužil pouze čtrnáctidenní vězení.⁸⁷ Ačkoli přes veškerou snahu Františka Veselého, aby se jeho bratr přestěhoval za ní do Benešova, nedokázal zabránit tomu, že jeho bratr skončil za mřížemi.

---

⁸⁵ ANM, fond František Veselý, k. 1, inv. č. 34, Výňatky z dopisů Františka Veselého z Jičína, Prahy, Lipníku nad Bečvou a z Tábora do roku 1892, s. 7.

⁸⁶ Karel Cikhart (1855–1920) působil jako advokát v Táboře, kde se také narodil. Vystudoval zde místní gymnázium. Celou koncipientkou praxi spojil také s městem Tábor, kde si poté otevřel vlastní advokátní kancelář. NAVRÁTIL, Michal, *Almanach československých právníků*, Praha 1930, s. 56

⁸⁷ Antonín Pravoslav Veselý, jeho život a ideály, ed. Josef VESELÝ, díl I., Kladno 1919, s. 39.

Stále ho provázelo myšlenka účastnit se politického života, proto se spolu s advokáty Václavem Boučkem, Eduardem Körnerem a Zdeňkem Tobolku rozhodli založit družstvo, jehož název byl Tiskařské a vydavatelské družstvo Čas v Praze, jehož hlavní náplní mělo být založit deník, který se také dočkal podpory od T. G. Masaryka. Deník se však nedostal dostatečné finanční podpory od veřejnosti, a tak bylo nutné ho vydávat pouze jako týdeník. V pozadí tohoto procesu se však připravoval vznik politické strany. František Veselý se stal členem České strany lidové roku 1900. František Veselý se také realizoval regionální politice, kdy zvolen do benešovského zastupitelstva.

První světová válka však měla drtivý dopad na celou řadu oblastí včetně redakční činnosti, to znamená také těžké chvíle pro redakci Času. František Veselý jako stoupenec T. G. Masaryka se s budoucím prezidentem také během počátků války několikrát setkal, než Masaryk odjel do zahraničí natrvalo. Františka Veselého se válka dotkla také osobně, jelikož jeho syn Svatopluk byl povolán k vojenskému odvodu. Ačkoli se František Veselý snažil všemi prostředky, zejména svými styky, ovlivnit odvod svého syna, stejně tomu nedokázal zabránit, aby jeho syn sloužil v Uhrách. Během první světové války byl také členem českého domácího odboje zvaného Maffie, který udržoval kontakt se zahraničím a předával jim zpravodajskou činnost.

Po první světové válce se již mohl naplno věnovat politice. V roce 1919 se stal ministrem spravedlnosti ve vládě Vlastimila Tusara, na doporučení T. G. Masaryka. Příjmutím funkce ve vládě však byl nucen opustit město Benešov a přesunout se do Prahy s celou rodinou, stejně tak byl nucen ukončit své působení ve své advokátní kanceláři, kterou převzal Václav Rádl. Jeho nový byt byl situován přímo v budově ministerstva, čímž se tedy z jeho bytu stala také jeho kancelář. Zmíněný byt si mohl František Veselý ponechat i po opuštění ministerského postu.⁸⁸ Pražský byt pak rodina opustila až po ukončení studia práv jeho dcery.⁸⁹ Byl to jakýsi projev vděku vlády ČSR, že mu umožnila užívat byt v budově ministerstva, jelikož bývá zvykem byt o složení funkce opustit.

Ačkoli na postu ministra spravedlnosti působil pouze krátkou dobu, tak stihl prosadit několik zákonů. Jednalo se zejména o zákony z oblasti trestního práva, jako například zákon o trestání válečné lichvy, zákon o lidových soudech o trestání válečné lichvy nebo také zákon o

---

⁸⁸ ANM, fond František Veselý, k. 20, inv. č. 2448, Výpisky ze zápisníku Františka Veselého.;Blaník, List československé strany socialistické, 26. července 1919, r. I., č. 21.

⁸⁹ Tamtéž, inv. č. 15, Dopis Prezidia ministerstva spravedlnosti Františku Veselému z 19. října 1923

podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění z trestu. Po opuštění funkce ministra spravedlnosti však i nadále zůstal v politice, avšak zamířil o komoru výše, tedy do senátu.

V roce 1920 byl zvolen do senátu republiky za Československou stranu socialistickou a senátorem zůstal až do své smrti.⁹⁰ Stejně tak se vrátil zpět do advokacie, zřejmě také kvůli své dceři, která zrovna vystudovala právnickou fakultu v Praze. Po obnovení slibu tak obnovil svou advokátní praxi a přestěhoval se zpět do Benešova. Po přestěhování do jeho domu se znovu zapojil do společenského života v Benešově, jelikož i přes působení v Praze, tak nadále navštěvoval své oblíbené město. V roce 1921 po odstoupení tehdejšího starosty Benešova byl František Veselý zvolen starostou města, avšak pouze na krátkou chvíli, jelikož funkci přijal pouze na popud bývalého starosty. Jeho funkční období tak nebylo delší než tři měsíce, kdy úřad přenechal svému příteli Antonínu Dvořákovi.

Velké přátelství s rodinou Masarykových sebou neslo také získání jejich důvěry, a tak František Veselý tuto rodinu zastupoval jako advokát, stejně spravoval jejich finance. Alice Masaryková, dcera T. G. Masaryka, ho požádala o pomoc při záchraně domu YWCA v Brně, který se dostal do finančních potíží.⁹¹

Po smrti své milované manželky v roce 1934 se také jeho zdravotní stav začínal zhoršovat. V roce 1935 kvůli svému zdravotní stavu se proto rozhodl již nekandidovat do senátu. Provázely ho vleklé problémy se žaludkem, kdy v nemocnici na Bulovce zjistily, že má dutině břišní veliký nádor, kterému dne 24. září 1935 podlehl.

Ivan Klouda

Byl advokátem slavného rodu Kloudů, jež působili jako advokáti na Malé Straně. Ivan Klouda byl synem Antonína Kloudy⁹² a Marie Kosinové. Narodil se v Pardubicích 25. června roku 1900. Studium práv započal na pražské právnické fakultě, kterou úspěšně ukončil v roce 1923. Vzhledem k tomu, že jeho otec byl významným advokátem, tak koncipientskou praxi vykonal právě u svého otce.

---

⁹⁰ KLÁTIL, František, *Republika nad stranami, O vzniku a vývoji Československé strany národně socialistické* (1897-1948), Praha 1992, s. 129.

⁹¹ LOVČÍ, Radovan, *Alice Garrigue Masaryková: Život ve stínu slavného otce*, Praha 2007, s. 279.

⁹² Dr. Antonín Klouda (1871-1961) byl český advokát, politik, senátor a prezident advokátní komory v Praze. V roce 1939 byl zatčen Gestapem a následně převezen nejprve do koncentračního tábora v Osvětimi a později do Buchenwaldu spolu se svými syny. Zemřel v roce 1961 v Praze.

Do města Benešov se dostal skrze svou manželku Ludmilu Veselou, dcerou Františka Veselého. Byl to právě on a jeho žena, jež převzali advokátní kancelář v Benešově po Františkovi Veselém, jež odešel do Prahy. Vzhledem k tomu, že jak rodina Kloudů, tak také František Veselý udržovali dobré vztahy s vysokými státními příslušníky, tak Ivan Klouda měl poměrně zajímavou právní klientelu, mezi nimiž byl Edvard Beneš.⁹³ Možná právě díky spojitosti s prezidentem republiky byl během nacistické okupace uvězněn spolu s dalšími členy jeho rodiny v koncentračním táboře Buchenwald.

„Působil jako advokát, jako veřejný žalobce v retribučních procesech a v politice se exponoval v národně-socialistické straně. Za dob komunismu v roce 1948 byl nucen odejít z advokacie, byl z těch, který nebyl přijat do Krajského sdružení advokátů.“⁹⁴

Zemřel 28. února 1978 v Benešově, kde je také pohřben vedle své manželky Ludmily.

Julius Taussig

Julius Taussig je benešovský advokát se narodil 1. října 1862 v Kolíně. Svoje studium započal na nižším benešovském gymnáziu, odkud poté přestoupil na akademické gymnázium v Praze. Na tomto gymnáziu v roce 1879 úspěšně složil maturitu. Po ukončení studia na pražském gymnáziu začal studovat práva na pražské právnické fakultě. Promoval v roce 1883 a 10. prosince 1885 dosáhl doktorského titulu. V roce 1894 si otevřel vlastní advokátní kancelář v Benešově. Byl literárně velmi činný.⁹⁵

Ludmila Kloudová (Veselá)

Dcera Františka Veselého a žena Ivana Kloudy se narodila v Benešově roku 1900, nosící jméno své matky. Studovala střední školu v Benešově, po jejíž ukončení následovala svého otce a započala studium na pražské právnické fakultě, kde se seznámila se svým manželem, také

---

⁹³ Edvard Beneš (1884-1948) byl český politik a ministr zahraničí ve vládě Karla Kramáře. Od 1935 byl prezidentem ČSSR po abdikaci T. G. Masaryka. Na tuto funkci abdikoval v roce 1938 po vyhlášení Mnichovské dohody a opustil tak ČSSR a přemístil se do Londýna. V zahraničí byl ústřední postavou českého zahraničního odboje, proto po osvobození republiky v roce 1945 byl znovu potvrzen československým prezidentem. Post prezidenta si udržel do 1948. Ve stejné roce také zemřel.

⁹⁴ KLOUDA, Ivan - osobní fond, Česká advokátní komora

⁹⁵ NAVRÁTIL, Michal, *Almanach československých právníků*, Praha 1930, s. 456.

významnou osobou advokátní práva Ivanem Kloudou. Po úspěšném ukončení právnické fakulty v roce 1923 nastoupila na advokátní kanceláře svého otce Františka Veselého. V roce 1924 se provdala za Ivana Kloudu, který se za svou ženou odstěhoval do Benešova, ale koncipientickou praxi nadále vykonával u svého otce Antonína Kloudy. V roce 1928 ukončila svou koncipientickou praxi.

Po složení advokátních zkoušek a zapsání do seznamu advokátů se stala společnicí svého otce v jeho advokátní kanceláři v Benešově. V benešovské advokátní kanceláři poté působila se svým manželem Ivanem Kloudou, kterou jim přenechal její otec, který se odstěhoval z pracovních důvodů do Prahy.

Se svým manželem měli celkem čtyři děti. Zemřela v roce 1988 v Benešově, kde je pochována vedle svého chotě.

Okresní soud v Berouně

Okresní soud v Berouně sídlí v nové budově na adrese Wagnerovo náměstí 1249/3, odkud se přesunul z bývalých prostor bývalé radnice, v jehož budově sídlil od 1865 spolu s obecním úřadem, berním úřadem. Se stále rostoucími nároky, zejména personálními, byl však okresní soud v Berouně přestěhován na současnou adresu v roce 1972.

Historie města Beroun

Vznik města Beroun není zcela přesný, jelikož některé zdroje uvádějí rok vzniku již 1088, některé až rok 1179, nicméně nově vzniklá osada ještě nenesla jméno Beroun nýbrž Brod. Termín (název) Beroun byl použit až v listině Přemysla Otakara II., který tento název odvodil z názvu italského města Verona, německy Bern. Právě za vlády Přemysla Otakara II. došlo prakticky na celém našem území k mohutné urbanizaci, kdy Beroun patřil mezi povýšená města právě tehdejší panovníkem. Po jeho smrti v roce 1278 však město zažilo ústup urbanizace města, která byla obnovena až za vlády Václava II, kdy začalo být město opevňováno hradbami, získalo od panovníka majestát a začalo být tak pod správou práva Starého města pražského, zřejmě jako odkaz předchůdce Václava II. Stejně jako ostatní území, tak také Beroun byl ve svém vývoji zasažen třicetiletou válkou.

O několik desítek let později, zejména s počátkem rozvoje průmyslu, byla v okolí Berouna zahájena těžba vápence, s čímž do města dostal nejen kapitál, ale také příliv ostatního průmyslu jako například textilu. Beroun také těžil ze svého geologického postavení mezi Prahou a Plzní, také ho protíná železniční trať mezi těmito městy.

Významní advokáti působící v okolí města Beroun v letech 1918 až 1938

Okresní město Beroun v době první republiky nemělo takové osobnosti jako město Benešov, přesto se však i zde najdou zajímavé osobnosti z řad advokacie, kteří působili v okrese tohoto města.

Ačkoli bylo město Beroun významným průmyslovým městem, tak na jeho území svou advokátní praxi nevykávalo tolik advokátních osobností, jako tomu bylo

Jaroslav Maria

Jaroslav Maria (vl. jménem Jaroslav Mayer) se narodil 24. února v Rakovníce. Jeho otec byl také advokátem. Gymnázium začal studovat v Benešově, poté v Hradci Králové a studium ukončil v Praze, kam také chodil na zdejší právnickou fakultu. V roce 1893 získal doktorský titul. Koncipientskou praxi započal v Rakovníce, poté se stěhoval znovu do Hradce Králové a povinnou praxi poté ukončil v Litoměřicích. Od roku 1900 působil jako advokát ve městě Beroun, odkud se však poté přestěhoval do města Tábor, kde strávil zbytek svého života, než byl odveden do koncentračního tábora.

V roce 1942 byl zatčen gestapem, jelikož údajně podporoval atentát na tehdejšího říšského protektora Reinharda Heydricha.⁹⁶ Nejprve byl odvezen do pevnosti v Terezíně, odkud byl převezen do Osvětimi, kde 3. listopadu 1942 podlehl tyfu.

Ačkoli vystudoval práva, tak svůj život zasvětil především literární tvorbě. Jako autor se proslavil svými literárními díly, ale tvořil také divadelní hry. V jeho dílech se často objevuje motiv spravedlnosti, zřejmě v návaznosti na jeho předchozí povolání. Toto téma můžeme objevit dílech: Spravedlnost, Panstvo nebo Váhy a meč.

---

⁹⁶ Reinhard Heydrich (1904-1942) byl od roku 1941 zastupující říšský protektor Protektorátu Čechy a Morava. Byl jedním ze strůjců holokaustu, zejména z důvodu jeho předsednictví konference ve Wannsee, kde byla řešena otázka vyvraždění židovského obyvatelstva Evropy. 27. 5. 1942 na jeho osobu byl spáchán atentát v pražské čtvrti Libeň českými výsadkáři Janem Kubišem a Josefem Gabčíkem, kterému díky rozsáhlým zraněním o týden později podlehl.

Antonín Štálich

Narodil se roku 1881 v Čížové u Písku. V roce 1907 úspěšně absolvoval právnickou fakultu v Praze, odkud se poté přesunul do Berouna, přesněji do okresního výboru v Berouně, kde působil jako právní rada. Ačkoli nepůsobil na poli advokátního práva, tak jako právník si v Berouně vybudoval velké renomé, jelikož pořádal čestné přednášky a kurzy zejména z oboru samosprávy.⁹⁷ Později se stal tajemníkem kuratoria a obchodní akademie v Berouně.

---

⁹⁷ NAVRÁTIL, Michal, *Almanach československých právníků*, Praha 1930, s. 447

Závěr

Tato práce je odlišná zejména tím, že zmapovala advokáty v městech Beroun a Benešov, kteří zde působili v letech 1918 až 1938, zejména život advokáta a politika doktora Františka Veselého, který je zřejmě největší osobností advokátního práva ve zmíněných oblastech a možná i v celé Československé republice, vzhledem k jeho odkazu, který za sebou zanechal.

Aby však bylo možné nastínit život vybraných advokátů, bylo nutné nastínit také vývoj advokátního práva od jeho počátku až do roku 1938. Právě historie této vědy byla postupně tvořena, než došla do dnešní podoby, jakou známe. V historii advokacie byla světlá období, za které lze určitě označit rok 1868, kdy byl vydán z mého pohledu přelomový advokátní řád, dále pak nepochybně rok 1918, jelikož vznikl nový stát Československá republika, zároveň však advokacie zažila také horší časy, ať už z dob, kdy jsme byly součástí monarchie, nebo díky událostem, které nastaly po podpisu Mnichovské dohody. Stejně tak advokacie zažila těžké časy po roce 1948, díky nástupu režimu, který zde setrval více jak čtyřicet let.

Resumé

This work is different because it is dealing with subject of the advocates who worked as the advocates in the towns of Beroun and Benesov especially the life of the attorney and politician Dr. František Veselý who was probably the greatest personality of the law in certain arena or perhaps even in the whole country because of his legacy which he left behind.

However, it is impossible to outline the life of selected advocates without knowing anything about the development of the law in our country from the origins of the advocacy until 1938. The history of this science was formed from its origin until the form of these days. In the history of advocacy there are bright periods for which is definitely the year 1868 when was published the law of lawyers and of course the year 1918 because it was established the new state of Czechoslovak Republic. But there was also some darker period of times even when we were part of the monarchy or because of the events that were occurred after the Munich agreement. Difficult times came with the onset of the communist regime which lasted more than forty years.

Zdroje

Použitá literatura:

ADAMOVIČ, K., *Dějiny českého soudnictví od počátku české státnosti do roku 1938*, Praha: LexisNexis CZ, 2005,

BALÍK, S. *Advokacie včera a dnes*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2000,

BALÍK, S. a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: ČAK ve spolupráci s Národní galerií, 2009

BĚLOVSKÝ, P. *Advokacie a jurisprudence ve starověkém Římě*, 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005.

GEBHART, J.; KUKLÍK, J. *Druhá republika 1938-1939. Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Litomyšl: Paseka, 2004,

HOFFMANNOVÁ, Jana, *František Lepař*, Jičín 1999,

KINDL, V. Právníci a jejich profese v Čechách a na Moravě v letech 1848-1918. In MALÝ, K. a kol. *Dějiny právního stavu a právních profesí*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1999,

KINDL, V. Slovenský stát. In MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přepracované vyd. Praha: Leges, 2010, s. 472-473.

KLÁTIL, František, *Republika nad stranami, O vzniku a vývoji Československé strany národně socialistické (1897-1948)*, Praha 1992, s. 129.

KOBER, J. *Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994*, Praha: ČAK, 1994,

LOVČÍ, Radovan, *Alice Garrigue Masaryková: Život ve stínu slavného otce*, Praha 2007,

MACKOVÁ, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 26.

MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přepracované vyd. Praha: Leges, 2010,

MANDÁK, V. *K organizaci advokacie z pohledu tzv. svobodných povolání*. *Bulletin advokacie*, 1994,

NAVRÁTIL, Michal, *Almanach československých právníků*, Praha 1930, s. 447

PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Nakladatelství BRÁNA, 2012. 720 s. ISBN 978-80-7243-597-5.

PRAŽÁK, J.; HANĚL, A. *Ceník pro práce advokátské*. *Právník*. č. 9, 1873,

SCHELLE K.; SCHELLEOVÁ, I. *Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři*, 3. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006,

SCHELLEOVÁ, I.; SCHELLE, K. *Právní úprava advokacie: (historie a současnost)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995,

SCHELLE, K.; TAUCHEN, J. *Historie advokacie v dokumentech*, 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012,

TARABRIN, E. *Přehled osnovy advokátního řádu*. Česká advokacie. 1936,

Internetové zdroje:

Česká advokátní komora. Iuridictum. Encyklopedie o právu. [online]. [cit. 16. 8. 2014]. Přístup z: http://iuridictum.pecina.cz/w/%C4%8Cesk%C3%A1_advok%C3%A1tn%C3%AD_komora

Ivan Déder. FDb.cz. [online]. [cit. 18. 8. 2016]. Přístup z: <http://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/565007-ivan-derer.html>

<https://www.usoud.cz/historie-ustavniho-soudnictvi/>

BALÍK, S.; POLEDNÍK, P. *Moravská advokátní komora a její prezidenti v letech 1868-1948*. Bulletin advokacie. Roč. 16, č. 6, 2006, s. 7-9. [online]. [cit. 16. 8. 2014]. Přístup z: <http://www.cak.cz/assets/files/855/BA0606.pdf>

POLEDNÍK, P. *Advokacie má konečně pobočku v Brně*. Bulletin advokacie. Roč. 16, č. 6, 2006. [online]. [cit. 22. 8. 2014]. Přístup z: <http://www.cak.cz/assets/files/855/BA0606.pdf>
Historie advokacie v ČR. ČAK. [online]. [cit. 26. 8. 2014]. Přístup z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=38>

Prameny:

Zákon č. 144/1936 Sb. Zákon kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech

Zákon č. 11/1918 Sb. Zákon Národního výboru československého ze dne 28. října 1918, o zřízení samostatného státu československého.

Zákon č. 40/1922 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech.

Opatření stálého výboru č. 284 Sb. ze dne 16. listopadu 1938, o prozatímní úpravě některých otázek týkajících se advokacie.

Císařské nařízení č. 364 ř. z. ze dne 16. srpna 1849, kterým se přijímá prozatímní advokátní řád.

Zákon č. 96, ř. z., ze dne 6. července 1868, jímž se uvádí řád advokátský.

Císařské nařízení č. 364 ř. z. ze dne 16. srpna 1849, kterým se přijímá prozatímní advokátní řád.

Zákon č. 85/1996 Sb. zákon o advokacii

Zákon č. 96, ř. z., ze dne 6. července 1868, jímž se uvádí řád advokátský.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o Nejvyšším soudu č. 5/1918 Sb. ze dne 2. listopadu byl změněn zákonem č. 216/1919 Sb. ze dne 16. dubna 1919. Tato změna se týkala sídla a složení a působnosti Nejvyššího soudu.

Zákon č. 5/1918 Sb. z. a n., jímž se zřizuje nejvyšší soud

BALÍK, S. *Advokát Bouček nad ústavní listinou z roku 1920*. [online]. [cit. 24. 8. 2016]. Přístup z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=15338>

Viz § 75 jurisdikční normy zák. č. 110/1895 ř.z a č. 111/1895 ř.z.

Viz § 77 jurisdikční normy zák. č. 110/1895 ř.z a č. 111/1895 ř.z.

Viz § 51 „o příslušnosti soudů trestních“ trestního řádu československého.ř.z.č. 119 z r. 1873.

Historie advokacie v ČR. ČAK. [online]. [cit. 26. 8. 2014]. Přístup z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=38>

Osobní fondy:

KLOUDA, Ivan - osobní fond, Česká advokátní komora

ANM, fond František Veselý, k. 20, inv. č. 2448, Výpisky ze zápisníku Františka Veselého.;Blaník, List československé strany socialistické, 26. července 1919, r. I., č. 21.

Antonín Pravoslav Veselý, jeho život a ideály, ed. Josef VESELÝ, díl I., Kladno 1919,

Seznam příloh

Příloha I. – fotografie Františka Veselého

Příloha II. – fotografie Milady Veselé

Příloha III. – fotografie Ivana Kloudy

Příloha IV. – Rodný list Ivana Kloudy

Přílohy V. – fotografie Fratiška Veselého a Milady Kloudové

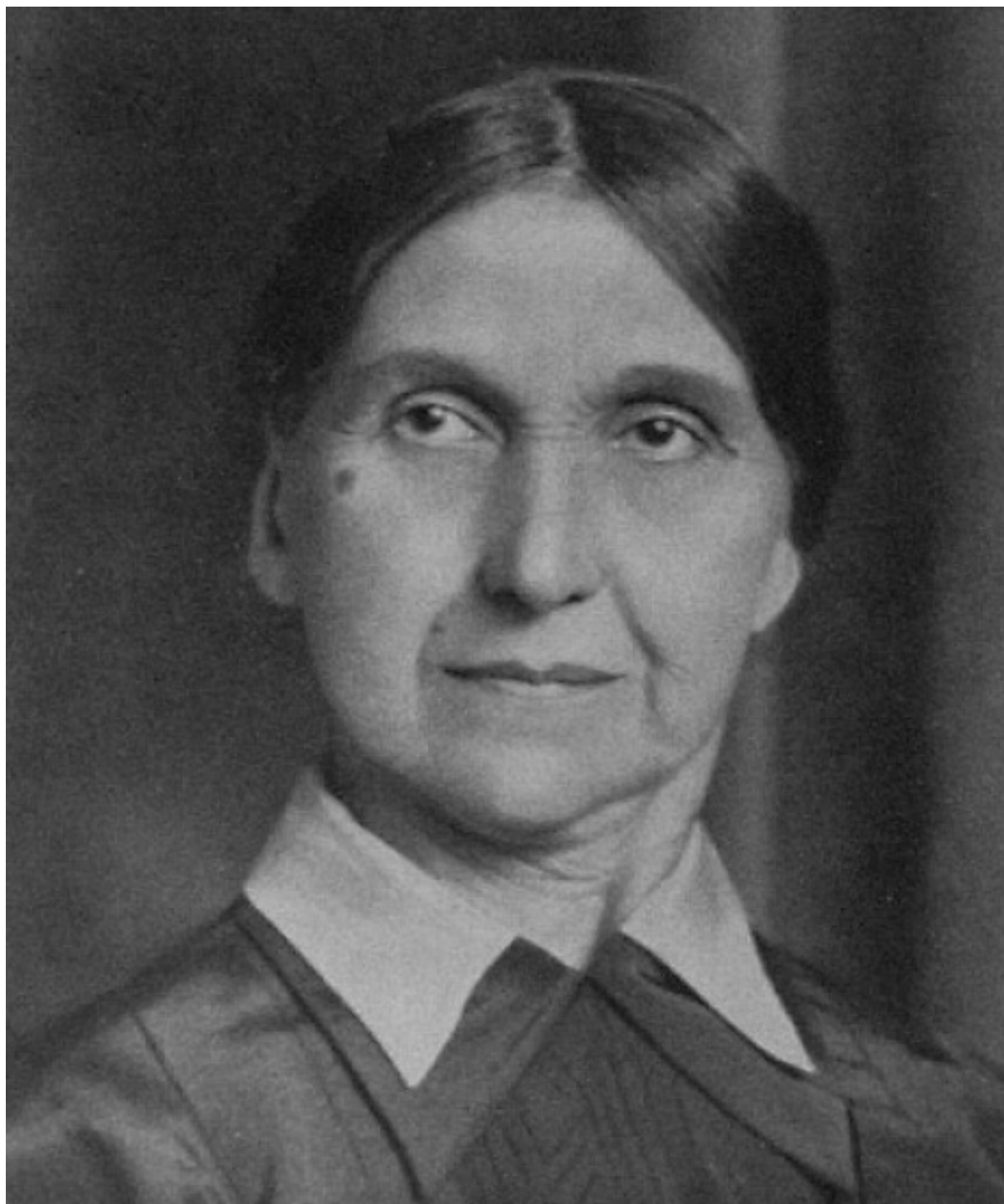
Příloha VI. – Pomník Ivana Kloudy v Benešově

Příloha VII. – Oznámení o úmrtí Ivana Kloudy

Příloha I – fotografie Františka Veselého

Příloha II – fotografie Milady Veselé

Příloha III – fotografie Ivana Kloudy

Příloha IV – rodný list Ivana Kloudy

č.č. 49323.

Bořing

Rodný list

Děti	maro. romi	1900 (Jeden tisíc devět set)
	kita	
Známé přítele	Ivan Klouda	
Tatocintol	leze vyznání	
Porod	maušísky	
Otec	J. H. G. Anta Klouda, z Pardubic, roj. 6. listopadu 1871 v Chrudimsku v Prahy	
Matka	Marie, rojena Kloudova z Chrudimsku, roj. 16. červen 1861 v Chrudimsku	
Křesť.		
Křesť. (soubor)		
Tatocin bába	J. Šišková Pardubice	
	V Pardubicích, dne 12. června 1903.	
	O. k. okresní hejtman	

Bořing

Přílohy V. – fotografie Fratiška Veselého a Milady Kloudové

Příloha VI. – Pomník Ivana Kloudy v Benešově

Příloha VII – oznámení o úmrtí Ivana Kloudy

